

SINU ÕIGUSED EUROOPA LIIDUS

pärast Eesti ühinemist

- Reisimine
- Kaupade ja teenuste ostmine
- Elamine
- Töötamine
- Õppimine

Trükist rahastab
Euroopa Liit

Käesoleva trükise on välja andnud Euroopa Komisjoni Esinduse Eestis Euroopa Liidu Infokeskus.

Tõlge: Eesti Õigustõlke Keskus

Kujundus: AS Ajakirjade Kirjastus

Trükk: Tallinna Raamatutrükikoda

Tallinn 2004

ISBN 92-894-7993-0

NÄITED, MILLIST KASU ON SAANUD KODANIKUD EUROOPA LIIDU POLIITIKA JA MEETMETE TULEMUSEL:

Tarbijad

- Toodete ja teenuste suurenenud valik
- Farmaatsiatoodete, laste mänguasjade ja muude toodete ohutusnormide tagamine
- Tarbekaupade korrektse märgistuse tagamine

Puhkajad

- Soodsama hinnaga puhkuseteenuste suurenenud valik
- Lennureisijate suurenenud õigused
- Piirikontrollita vaba reisimine
- Puhkuseosakute ostjate kaitse
- Eurotsoonis puudub vajadus valuutavahetuseks

Töötajad

- Õigus töötada teistes EL riikides
- Tugevnenud töötervishoid ja -ohutus
- Kvalifikatsiooni tunnustamine kogu ELis
- Sotsiaalsete põhiõiguste kaitse

Naised

- Lapsehoolduspuhkuse õiguse tagamine
- Rasedate tugevnenud kaitse

Noored

- Õigus õppida, reisida ja töötada kogu ELis
- Haridusalased vahetusprogrammid, nt Socrates ja Erasmus
- Diplomite ja kvalifikatsiooni tunnustamine kogu ELis

SISUKORD

1. Teistesse Euroopa Liidu riikidesse reisimine	6
1.1 Õigused ja kohustused, millest peaksid olema teadlik enne elukohariigist lahkumist	7
1.1.1 Õigus reisida	7
1.1.2 Isikute kontrollimine	8
1.1.3 Mida sa tohid teist liikmesriiki külastades kaasa võtta?	8
1.1.4 Isiklikud transpordivahendid	9
1.1.5 Tervishoid	10
1.2 Reisija õigused	11
1.2.1 Transport	11
1.2.2 Reisipaketid	12
1.2.3 Maksuvabad ostud	12
2. Kaupade ja teenuste ostmine ühtsel turul	13
2.1 Ohutud tooted	14
2.2 Usaldusväärsed teenused	17
2.2.1 Pangandus	17
2.2.2 Kindlustus	19
2.2.3 Puhkuseosakud	20
2.3 Kaupade ja teenuste ostmine teistes Euroopa Liidu riikides	21
2.3.1 Mõned sulle vajalikud maksustamiseeskirjad	21
2.3.2 Mõned vajalikud tähelepanekud lepingute kohta	23
3. Teises Euroopa Liidu riigis elamine	24
3.1 Õigus elada teises liikmesriigis	24
3.1.1 Kellel on teises liikmesriigis elamise õigus?	24
3.1.2 Millised formaalsused on seotud õigusega elada teises liikmesriigis?	25
3.1.3 Euroopa Liidu elamisload	25
3.1.4 Erandid teises liikmesriigis elamise õigusest	26
3.2 Teises liikmesriigis elava isiku õigused ja kohustused	26
3.2.1 Valimis- ja kandideerimisõigus	26
3.2.2 Õigused, millest peaksid olema teise liikmesriiki elama asudes teadlik	28
4. Teises Euroopa Liidu riigis töötamine	30
4.1 Tööd otsivate isikute õigused	30
4.1.1 Töö saamine	30
4.1.2 Töö otsimine	31
4.1.3 Diplomite tunnustamine	31

4.2 Töötajate õigused	33
4.2.1 Õigus elada teises liikmesriigis	33
4.2.2 Teenistustingimused	33
4.2.3 Ametiühinguga seotud õigused	33
4.2.4 Sotsiaalkindlustus	33
4.2.5 Sotsiaaltoetused	34
4.2.6 Maksud	34
4.2.7 Perekond	35
4.2.8 Teise Euroopa Liidu riiki lähetatud töötajad	35
4.2.9 Piiriülesed töötajad	36
4.3 Füüsilisest isikust ettevõtja õigused	36
4.3.1 Asutamisõigus	36
4.3.2 Teenuste osutamise vabadus	36
4.3.3 Maksud	37
4.4 Pensionäride õigused	37
4.5 Töötava vanema õigused	38
4.5.1 Rasedate, hiljuti sünnitanud või rinnaga toitvate töötavate naiste õigused	38
4.5.2 Lapsehoolduspuhkus ja töölt puudumine pakilistel perekondlikel põhjustel	40
<u>5. Õppimine teises Euroopa Liidu riigis</u>	<u>41</u>
5.1 Õigus õppida, läbida koolitust ja teha uurimistööd	42
5.1.1 Võrdne kohtlemine	42
5.1.2 Teises liikmesriigis elamise õigus	42
5.1.3 Diplomite ja õppeperioodide tunnustamine	43
5.1.4 Sotsiaalkindlustus	44
5.1.5 Teadlased	45
5.2 Ühenduse programmidest saadav toetus	46
5.2.1 Leonardo da Vinci	46
5.2.2 Socrates	47
5.2.3 Youth	49
5.2.4 Teadlaste koolitus ja liikuvus (TMR)	49
<u>6. Kuidas saavutada oma õiguste tunnustamine ja rakendamine?</u>	<u>50</u>
6.1 Lepingulist laadi vaidlused	50
6.2 Vaidlused haldusasutusega	51
<u>7. EL mittekuuluvate (nn kolmandate) riikide kodanike õigused</u>	<u>53</u>
<u>Kasulikud aadressid</u>	<u>55</u>

1. TEISTESSE EUROOPA LIIDU RIIKIDESSE REISIMINE

Igal aastal reisib liidu piires üha suurem arv EL kodanikke¹ kas turismi eesmärgil, sõpru ja sugulasi külastades või töö ja koolitusega seoses. Euroopa Liidu liikmesriigi kodanikuna ei ole sa siiski tavaline turist või reisija: sa saad teatavad õigused, nagu näiteks õigus siseneda teise liikmesriiki ja seal ajutiselt elada. Samuti on sul õigus saada teatavaid soodustusi ja tagatise ostude ja eratehingute puhul ning tervishoiuga seoses.

Palun pane tähele, et käesolev peatükk hõlmab üksnes EL kodanike kui liidu piires reisijate õigusi. Väljaspool Euroopa Liitu reisides on sul siiski võimalus saada piisavalt tõsiste asjaolude korral konsulaarkaitset teise liikmesriigi ametiasutustelt, kui Eestil ei ole külastatavas riigis konsulaati või saatkonda.

¹ "EL kodanik" on Euroopa Liidu kodanik. Hetkel on EL kodanikud Belgia, Taani, Saksamaa, Iirimaa, Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Luksemburgi, Austria, Portugali, Madalmaade, Soome, Rootsi, Ühendkuningriigi, Eesti, Läti, Leedu, Poola, Tšehhi Vabariigi, Slovakkia, Ungari, Sloveenia, Küprose ja Malta kodanikud.

1.1 ÕIGUSED JA KOHUSTUSED, MILLEST PEAKSID OLEMA TEADLIK ENNE ELUKOHARIIGIST LAHKUMIST

1.1.1 ÕIGUS REISIDA

Euroopa Liidu liikmesriigi kodanikuna on sul õigus siseneda teise EL riiki ilma erilisi formaalsusi täitmata. Sul peab olema üksnes kehtiv pass või isikutunnistus. Sinu õigust reisida võib piirata ainult avaliku korra, julgeoleku või tervishoiuga seotud põhjustel. Kui need harva kasutatavad piirangud välja arvata, on sul õigus reisida kogu liidu piires, sõltumata sellest, kas sa reisis ametialastel või isiklikel põhjustel, kas sa töötad või oled tavaturist.

Kui sa viibid teises EL liikmesriigis kuni kolm kuud, ei ole sul vaja taotleda elamisluba. Kui sa viibid seal aga üle kolme kuu, tuleb sul taotleda elamisluba. Kui sa soovid elukohaga seotud õiguste kohta rohkem teada saada, loe käesoleva teatniku 3., 4. ja 5. peatükki.

Sinu pereliikmetel on sõltumata nende kodakondsusest õigus sinuga kaasa minna. Sinu perekond on määratletud kui abikaasa, alla 21aastased lapsed (või sinu ülalpeetavad) ning samuti sinu vanemad ja sinu abikaasa vanemad, kui nad on sinu ülalpeetavad. Suguluse tõendusena aktsepteeritakse üldiselt ametlikku tõendit või viidet seotusele (nt abielu) sinu isikut tõendaval dokumendil või laste puhul märget nende kohta vanemate passides.

Sinuga koos reisivatel pereliikmetel peaks üldreeglina samuti olema kehtiv pass või isikutunnistus. Liikmesriikide seadusandluses sätestatakse sageli alaealiste puhul, kellel ei ole õigust sellist dokumenti omada, isikut tõendava eritunnistuse väljaandmine või kande tegemine ühe lapsevanema passi.

Palun pane tähele, et kui sinu pereliikmed ei ole EL kodanikud, võivad liikmesriigid, kuhu või mille kaudu te kavatsete reisida, nõuda sõltuvalt asjaomase üksikisiku kodakondsusest sissesõiduvisat. Nimetatud viisa peaksid asjakohased konsulaarametid andma tasuta ja ilma liigsete formaalsusteta.

Sinu pereliikmete poolt kasutatav ja ühenduse õigusaktidele vastav õigus reisida ei ole sõltumatu õigus; see tähendab, et nimetatud õigus kehtib nende suhtes üksnes siis, kui nad reisivad sinuga koos. Järelikult ei ole sinu pereliikmetel, kes ei ole Euroopa Liidu liikmesriigi kodanikud, üksinda reisisid õigust eespool nimetatud viisakorrale. Samas ei vaja sinu pereliikmed, kes ei ole EL liikmesriigi kodanikud, sissesõiduvisat, kui nad elavad EL riigis, mis on osa Schengeni alast (Belgia, Taani, Saksamaa, Kreeka, Hispaania, Prantsusmaa, Itaalia, Luksemburgi, Austria, Portugali, Madalmaade, Soome, Rootsi, Island ja Norra), ja soovivad reisida teise Schengeni riiki: nad võivad reisida vabalt ja ilma viisata Schengeni riikides tingimusel, et neil on isikut tõendav dokument ja elamisluba.

1.1.2 ISIKUTE KONTROLLIMINE

Euroopa Liidu eesmärk on luua sisepiirideta ala, kus inimesed saaksid sõltumata nende kodakondsusest vabalt liikuda. Liidu sisepiiridel on nn Schengeni lepingu tingimuste alusel kontroll suure osas kaotatud. Seega võivad EL kodanikud ületada liidu sisepiiri lihtsalt kehtiva passi või isikutunnistuse esitamisel ning neile ei tohi esitada küsimusi nende reisi eesmärgi, elatusvahendite jms kohta. Lisaks sellele on nüüd paljudes lennujaamades ja sadamates eraldi koridorid EL kodanikele ja nende pereliikmetele. Nende eesmärk on võimaldada EL kodanikele kiiremat piiriületust.

Sinu pereliikmete puhul, kes ei ole Euroopa Liidu liikmesriigi kodanikud, võib passikontrolle vajaduse korral läbi viia selleks, et teha kindlaks EL liikmesriigi kodaniku perekonnaliikme staatus ja selgitada välja viisa andmine.

Liikmesriikide pädevad asutused võivad oma kodanike turvalisuse tagamiseks igal ajal ja kogu oma territooriumil teha identsuskontrolli vastavalt siseriiklikele õigusnormidele. Kui EL kodanikul ei ole kontrollimise ajal vajalikke dokumente, on nende liikmesriikide pädevatel asutustel, kuhu ta reisib, õigus ta piirilt tagasi saata või võtta meetmeid, et saata ta välja territooriumilt, kuhu ta on sisenenud.

Palun pane tähele, et Euroopa Liiduga ühinemine ei tähenda automaatselt Schengeni lepinguga liitumist. Eesti ühineb Schengeni piirkonnaga arvatavasti umbes 2 aastat pärast ELiga ühinemist, s.t kõige tõenäolisemalt 2006. aastal. Kuni selle ajani tuleb Eesti ja teiste EL liikmesriikide vahel reisivate inimeste isikut tõendavaid dokumente kontrollida nii Eesti kui ka lähte- ja sihtliikmesriigi piiril.

1.1.3 MIDA SA TOHID TEIST LIIKMESRIIKI KÜLASTADES KAASA VÕTTA?

Isiklikud asjad

Euroopa Liidus reisisid on sul üldiselt õigus võtta piiranguteta kaasa oma isiklikud asjad. Sa saad reisida ühest liikmesriigist teise, ilma et su pagas peaks ühendusesiseseid piire ületades läbima tollikontrolli ja -formaalsusi. Lennukiga reisisid on su pagasil roheline riba, mis näitab, et seda ei pea tollis kontrollima.

Liikmesriigid võivad üldise huviga seotud põhjustel siiski keelata või piirata teatavate kaupade impordi, nagu näiteks narkootikumid, ohustatud liikidest valmistatud tooted ja teatavat liiki pornograafia. See kehtib ka tulirelvade kohta, mille transport teise EL liikmesriiki on reguleeritud väga rangete eeskirjadega. Kui sa tegeled jahinduse või spordialaga, kus kasutatakse tulirelvi, siis peab sul oma relva teise EL liikmesriiki kaasavõtmiseks olema Euroopa tulirelvapass. Informatsiooni saamiseks asjakohaste formaalsuste ja passi taotlemise nõuete kohta võta ühendust pädeva siseriikliku ametiasutusega.

Sa võid kaasa võtta ravimid, mille arst on sulle ette kirjutanud. Palun pea siiski meeles, et kaasavõetavate ravimite kogus ei tohi ületada sinu isiklikeks vajadusteks vastavat kogust.

Raha

Sa võid kaasa võtta kogu reisimiseks vajaliku raha. Lisaks sellele võid sa reisimiseks vajaliku raha ka üle kanda. Pea siiski meeles, et kui sa tahad kanda ühest Euroopa Liidu pangast teise üle suure rahasumma, võidakse sul paluda esitada statistilistel põhjustel teatavaid andmeid. Sama kehtib ka siis, kui sa kasutad pangast erinevat vahendajat, näiteks postiasutust. Peale selle on siseriiklikel asutustel õigus kontrollida, kui neil on kahtlus, et rahaliste vahendite ülekanded on seotud kuritegevusega (nt rahapesu).

Lemmikloomad

Sa võid teatavatel tingimustel võtta oma lemmikloomad teise liikmesriiki reisisid kaasa. Enamikus liikmesriikides nõutakse iga looma puhul kehtivat marutaudivastase vaktsineerimise tõendit. Tegemist on veterinaararsti käest saadava standardtõendiga. Rootsi, Iirimaa ja Ühendkuningriigi puhul on siiski teatavad eritingimused. Rootsis pead sa oma kassi või koera impordi registreerima ja tagama mitme tervishoiuõude täitmise, sealhulgas marutaudivastase vaktsineerimise ja vastava vereanalüüsi andmise. Iirimaal ja Ühendkuningriigis nõutakse eelkõige, et kõik imporditud koerad ja kassid läbiksid kuuekuulise karantiini. Lisainformatsiooni saamiseks pöördu sihtliikmesriigi saatkonna või konsulaadi poole.

1.1.4 ISIKLIKUD TRANSPORDIVAHENDID

Juhiluba

Liikmesriikide poolt väljastatud juhilubade vastastikuse tunnustamise põhimõtte on sätestatud kehtivates ühenduse õigusaktides. See tähendab, et kui sul on Euroopa Liidu liikmesriigi poolt väljastatud kehtiv juhiluba, siis kehtib see kogu ELis sõiduki-kategooria(te) puhul, mille kohta päritoluliikmesriik selle väljastas.

Liikluseeskiri

Välismaal liigeldes pead sa järgima asjaomase riigi liikluseeskirja. Liikmesriigid võivad siiski nõuda sinu sõiduki puhul üksnes varustust ja tarvikuid, mis on kohustuslikud selle liikmesriigi õigusaktide alusel, kus sõiduk on registreeritud. Sõiduki juhtimisega seotud eeskirjad on suuremalt jaolt kogu ELis samad, välja arvatud see, et Ühendkuningriigis ja Iirimaal on vasakpoolne liiklus. Kiivrite kandmine on kogu ELis nii mootorratturitele kui ka nende kaasreisijatele kohustuslik, samuti turvavööde ja lapse turvasüsteemide kasutamine, kui sõiduk on nendega varustatud.

Liiklusmärgid annavad teatud informatsiooni erisätete (nt kiiruse ülemmäära) kohta, mis on liikmesriigiti erinevad. Mõned eeskirjad ei ole aga alati nähtaval, näiteks alkoholi lubatud piirmäär veres, mis on sõltuvalt liikmesriigist 0,2 kuni 0,8 grammi ühe liitri kohta. Liikluseeskirja rikkumise korral rakendatakse sinu suhtes samu karistusi, mis kehtivad ka asjaomase liikmesriigi kodanike suhtes.

Sõiduki registreerimistunnistus

Sinu sõidukile liidu liikmesriigis välja antud registreerimistunnistus lubab sul kasutada seda sõidukit kõikjal liidu piires. Järelikult on sul õigus reisida oma auto või mootorrattaga igasse teise liikmesriiki, tingimusel et sinu sõiduk on registreeritud elukohaliikmesriigis ja et sul on asjaomane registreerimistunnistus. Kui sa juhid sõidukit teises liikmesriigis ja isikut, kelle nimele sõiduk on registreeritud, ei ole sõidukis, pead suutma tõendada sõiduki valdamist (nt omades dokumenti, millel on sõiduki omaniku allkiri ja kinnitus, et ta on sõiduki sulle laenanud).

Kindlustus

EL kodanikuna ei pea sa Euroopa Liidu sisepiiri ületamisel esitama oma rohelist kaarti või kindlustussertifikaati, kuna sinu auto registreerimismärk on tõendiks selle kohta, et sa oled oma liikmesriigis sõlminud kohustusliku tsiviilvastutuskindlustuse. Seega hakkab ka Eesti riiklik sõidukikindlustus kehtima kõigis teistes EL liikmesriikides. Kuigi see toob kaasa riikliku kindlustuse hinna teatava tõusu, ei pea sa oma autoga teise liikmesriiki sõitmiseks maksma kindlustuse lisamakseid.

Kui sinu süül juhtus teise liikmesriiki reisisid liiklusõnnetus, on sinu kindlustussertifikaat või -kaart tõenduseks, et sul on kindlustuspoliis, mis võimaldab kannatanu(te)l saada hüvitist. Kui sa saad teise liikmesriiki reisisid kannatada liiklusõnnetuses, mida sa ise ei põhjustanud, makstakse sulle hüvitist vastavalt selles riigis kehtivatele eeskirjadele või sinu elukohariigis kehtivatele eeskirjadele, kui hüvitise tase on viimati nimetatud riigis kõrgem. Lisainformatsiooni saamiseks vaata punkti 2.2.2.

1.1.5 TERVISHOID

Kui sa haigestud ootamatult või sinuga juhtub õnnetus teises Euroopa Liidu liikmesriigis, kus sa ajutiselt viibid, siis on sinul ja sinu pereliikmetel õigus saada viivitamatut abi, mis tähendab igasugust kiireloomulist ja vajalikku meditsiinilist abi. Lisaks sellele on üliõpilastel, lähetatud töötajatel ja isikutel, kellele on ette nähtud sotsiaalkindlustuspensionid või -toetused, ning ka nende pereliikmetel õigus saada riigis viibimise ajal tervishoiuteenuseid.

Viivitamatu tervishoiuteenuse saamise hõlbustamiseks peaks sul olema vorm EIII. See kinnitab, et oled liitunud liikmesriigis tervisekindlustusskeemiga, ja võimaldab sul saada viivitamatut tervishoiuteenust riigis, kus sa ajutiselt viibid. Seega on sul soovitatav enne elukohariigist lahkumist muretseda endale riiklikust tervisekindlustusasutusest vorm EIII. Vormi EIII puudumisel on sul siiski õigus saada viivitamatut tervishoiuteenust, kuid sul võidakse paluda maksta selle eest täies ulatuses. Sel juhul on sul õigus esitada oma elukohaliikmesriigis tervisekindlustusskeemi eest vastutavale asutusele tagasimaksamistaotlus, kuid seda vastavalt selle riigi hindadele, kus sind raviti.

1.2 REISIJA ÕIGUSED

Teise riiki reisides on sul loomulikult võimalik osta kaupu ja teenuseid. Kuigi sinu õigused Euroopa tarbijana on esitatud 2. peatükis, võib sul Euroopa Liidus reisides abi olla järgmisest kokkuvõttest.

1.2.1 TRANSPORT

Lennureis

Lennureisijana oled võib-olla juba puutunud kokku ülemüüdnud reisidega teatavatel lendudel. Sa peaksid teadma, et sul on teatavad õigused, kui sind ei lubata lennukile ülemüüdnud regulaarlennu korral, kui sa oled end nõutud aja jooksul ja nõuetekohaselt lennule registreerinud ning sul on kõnealuse lennu kohta kehtiv pilet ja kinnitatud tellimus. Sellises olukorras peab lennuettevõtja kohe pärast pardalimineku keelamist maksma kompensatsiooni sularahas või sinu nõusolekul reisitšekkides ja/või muudes teenustes. Lisaks sellele on sul õigus valida üks järgmistest võimalustest:

- ärajäänud reisi ulatuses piletihinna hüvitamine ilma leppetrahvita;
- muudetud marsruudil lõppsihtkohta toimetamine niipea kui võimalik;
- muudetud marsruudil lõppsihtkohta toimetamine sinule sobival ajal.

Lisaks sellele peab lennuettevõtja pakkuma võimaluse tasuta telefonikõneps või faksi saatmiseks sinu sihtkohta ning sõltuvalt ooteajast piisavalt söögikordi ja suupisteid. Kui sul tuleb oodata üks või mitu ööd, peab lennuettevõtja pakkuma ka majutust hotellis. Kui sind ei lubata ülemüüdnud reisile lennu korral, mis on osa reisipaketist (vt allpool), on lennuettevõtja kohustatud maksma kompensatsiooni reisikorraldajale, kes on sõlminud sinuga lepingu, ning reisikorraldaja on kohustatud edastama saadud summa sinule. Sul on nimetatud õigused siiski ainult regulaarlendude korral (nt tšarterlendude puhul see ei kehti), mis algavad Euroopa Liidu liikmesriigi territooriumil asuvalt lennuväljalt. Asjakohane teave peab olema avalikkusele kättesaadav lennuettevõtja esindustes ja registreerimislaudades ning lennuettevõtjad peavad igale reisijale, keda ei lubatud ülemüüdnud reisile, andma vormi, kus on kirjas asjakohased kompenseerimise eeskirjad.

Sõiduki rentimine

Kui sa otsustad teise EL liikmesriiki reisides rentida mootorsõiduki, on sul EL riigi kodanikuna teatavad õigused. Sa pead esitama autorendiga tegelevale äriühingule üksnes oma juhiloa, mis on välja antud sinu elukohariigis. Sinu juhiluba tõendab sinu õigust juhtida kõikjal ELis sama liiki sõidukit, mida sul on lubatud juhtida riigis, kus juhiluba välja anti.

Palun pane tähele, et autorendiga tegelev asutus ei saa nõuda sinult suurema tagatise esitamist põhjusel, et sa ei ole selle liikmesriigi elanik. Lisaks sellele ei tohi autorendiga tegelev äriühing lisada rendilepingusse ebaõiglasi klausleid, näiteks loobuda mis tahes kohustustest sõiduki või mootorratta defekti või puuduliku tehnilise hoolduse

tõttu toimunud õnnetusjuhtumi korral. Ebaõiglasel klauslid on kogu liidus õigusvastased ja neid ei saa sinu suhtes kohaldada.

1.2.2 REISIPAKETID

Pakettreis ostmise korral annavad ühenduse õigusaktid sulle kõikides liidu riikides kehtivad õigused. "Pakettreis" tähendab teenust, mida pakutakse müügiks summaarhinnaga ning mis hõlmab vähemalt 24-tunnist ajavahemikku või sisaldab ööbimist ja ühendab vähemalt kahte järgmistest: 1) transport; 2) majutus; 3) muud turismiteenused, mis ei ole seotud transpordi või majutusega ning mis moodustavad märkimisväärse osa pakettreisist. Ühenduse õigusaktid sätestavad mitmed tarbija-teavet käsitlevad eeskirjad, tingimused, mis peavad lepingus sisalduma, ranged tingimused, mille alusel lepingus nimetatud hindu võib muuta, ja tingimused, mille alusel saab lepingut tühistada või peatada. Eeskirjad käsitlevad ka teatavaid lepingu täitmata jätmise või väära täitmise tagajärgedega seotud aspekte, sealhulgas ka vastutust ja tagatise teenuseosutaja maksejõuetuse või pankroti korral.

1.2.3 MAKSUVABAD OSTUD

Euroopa Liitu sisenevate või sealt lahkuvate reisijate puhul on maksuvabade ostude arv piiratud. Maksuvabad ostud on rangelt reguleeritud ja maksuvabade toodete müük on ühe isiku ja ühe reisi puhul piiratud. Sellest tulenevalt ei tohi sinu maksuvabad ostud ületada väärtuselt 90 eurot (1400 Eesti krooni). Lisaks sellele kehtivad teatavate toodete osas koguselised piirnormid. Üldjuhul on piirnormid järgmised:

- 200 sigaretti või 100 sigarillot või 50 sigarit või 250 grammi suitsetamistubakat;
- üks liiter kangeid alkohoolseid jooke alkoholisisaldusega üle 22 mahuprotsendi või kaks liitrit kangendatud veini, vahuveini;
- kaks liitrit lauaveini;
- 50 grammi lõhnaõli;
- 0,25 liitrit tualettvett.

Maksuvabade kaupluste müügipersonal oskab anda sulle informatsiooni kehtivate piirnormide kohta.

2. KAUPADE JA TEENUSTE OSTMINE ÜHTSEL TURUL

Euroopa ühtse turu olemasolu võimaldab sul juurdepääsu laiemale valikule konkurentsivõimeliste hindadega toodetele ja teenustele. Lisaks sellele on tänu euro kasutuselevõtmisega enamuses EL liikmesriikides alates 1. jaanuarist 2002 tarbijatel lihtsam võrrelda hindu kogu eurotsoonis. Palun pane tähele, et ELiga ühinemine ei tähenda automaatselt euro kasutuselevõtmist. Kui Eesti rahapoliitika jääb stabiilseks, võib eeldada, et euro võetakse Eestis kasutusele umbes 2 aastat pärast ELiga ühinemist, s.t kõige tõenäolisemalt aastal 2006.

Selleks et tagada sinu poolt ostetavate toodete ohutus ning kaupade ja teenuste õiglane pakkumine kogu ELis, kehtestatakse ühenduse õigusaktidega äriettevõtetele teatavad kohustused ja antakse sulle õigused, mida oleks kasulik teada.

2.1 OHUTUD TOOTED

Üldine ohutusnõue

Sinu tervise ja turvalisuse kaitsmise huvides nõutakse ühenduse õigusaktidega, et tootjad tooksid turule üksnes ohutuid tooteid. See tähendab, et kõik tarbijale pakutavad tooted peavad olema ohutud või igal juhul vähemalt sellised, et nendega seotud ohud ei ületaks toote tavapärastes või tõenäolistes oludes kasutamisele vastavat ohupiiri. Seega on jalgratta ohutus seotud selle stabiilsuse ja töökindlusega, näiteks selle pidurite vastavusega, kuid see erineb oluliselt jalgratta kasutamisega seotud kukkumishohust.

Selleks, et tagada toote vastavus tervise ja ohutuse kaitse kõrgele tasemele, peavad tootjad arvesse võtma eelkõige järgmist:

- toote omadused, nagu näiteks selle koostis või pakend;
- selle mõju teistele toodetele, kui võib põhjendatult eeldada, et seda kasutatakse koos teiste toodetega;
- toote esitusviis, selle märgistus ning kasutus- ja hävitamisjuhend;
- tarbijagrupid, kes on toodet kasutades tõsiselt ohustatud, eriti lapsed.

Erieeskirjad

Lisaks üldeeskirjale on vastu võetud ka erisätted, et võtta arvesse teatavate toodete tundlikku laadi. Erieeskirjad, mis ühtlustavad eelkõige märgistuse, lisainete, hügieeni kontrollimise ja järelevalvega seotud olulisi nõudeid, kehtivad näiteks toiduainete suhtes ning eritoiduks ettenähtud toodete suhtes. Nende eeskirjade abil saad sa teada valmispakendatud toidu koostisained, kasutusjuhendi ja kõlblikkusa.

Farmaatsiatoodete suhtes kehtib enne turule viimist väga range loaandmismenetlus. Lisaks peab avalikkusele kättesaadavate ravimitega olema kaasas patsiendi infoleht. Infoleht peab lisaks toote kasutusjuhendile sisaldama ka teavet ettevaatusabinõude, vastunäidustuste ja võimalike kõrvalmõjude kohta.

Kosmeetikatoodete suhtes kehtivad samuti väga ranged eeskirjad, eelkõige kasutatavate ainete osas, nagu näiteks värvained, säilitusained või UV-filtrid. Pidevalt ajakohastatakse nimekirja, mis koosneb umbes 400 aineist, mille kasutamine kosmeetikatoodetes on keelatud. Kohustuslik ja üksikasjalik märgistus peaks andma sulle piisavalt informatsiooni.

Samuti on väga rangelt reguleeritud alla 14aastastele lastele mõeldud mänguasjad. Näiteks nähakse EÜ eeskirjadega ette, et mänguasjad ning nende komponendid ja äravõetavad osad, mis on mõeldud kasutamiseks alla 3aastastele lastele, peavad olema piisavalt suured, et neid ei oleks võimalik alla neelata või hingamisteedesse tõmmata. Lisaks peavad mänguasjadel või nende pakenditel olevad märgised ning kasutusjuhendid selgitama lastele või nende eest hoolt kandvatele inimestele mänguasjade kasutamisega seotud ohtusid ja selliste ohtude vältimise viise. Tarbijana peaksid

teadma, et CE-märgis tuleb kinnitada mänguasjale või selle pakendile teadaandena, et see on valmistatud kooskõlas nende EÜ eeskirjadega.

CE-märgis peab olema ka elektrilistel kodumasinatel. Need tooted peavad vastama väga rangetele ohutusnõuetele, mis on eelkõige seotud nende füüsiliste, mehaaniliste ja elektriliste omadustega.

Puudusega tooted – ärahoidmine, sanktsioonid ja vastutus

Kui teatavat marki või liiki tarbekaup loetakse ohtlikuks, on liikmesriikide turujärelevalveasutustel õigus võtta sõltuvalt olukorra pakilisusest või tõsidusest asjakohaseid meetmeid, millega näiteks keelatakse toote müük või nõutakse toote turult kõrvaldamist. EÜ eeskirjad eeldavad ka, et nimetatud asutused seavad sisse süsteemi teabevahetuseks nende ja Euroopa Komisjoni vahel. Seega saab võtta meetmeid vajalikul tasandil. Peale selle loetakse CE-märgise kuritarvitamine või selle puudumine mänguasjadelt või nende pakenditelt või elektrilistelt kodumasinatelt ühenduse õiguse rikkumiseks ning vastavalt iga liikmesriigi kehtestatud menetlusele võib rakendada hoiatavaid karistusi.

Samuti on olemas EÜ eeskirjad, mis reguleerivad tootevastutust. Kui sa oled saanud puuduliku toote, vastutavad tootja, importija ja teatavas olukorras ka teised tarnijad kahju eest, mille põhjustas asjaolu, et toode ei olnud nii ohutu, kui seda oleks võinud eeldada. Toote puudulikkust hinnates on põhikriteeriumideks selle esitusviis ja põhjendatud eeldatav kasutusviis.

Kui sa kannad puuduliku toote tõttu kahju, on sul õigus saada hüvitist toote põhjustatud kehavigastuse või materiaalse kahju korvamiseks, isegi kui tootja ei olnud selles süüdi. Kahjutasu saamiseks pead sa tõestama kahju, puuduse ning puuduse ja kahju vahelise põhjusliku seose. Enamikul materiaalse kahjuga seotud juhtudel makstakse kahjutasu ainult üle teatava miinimumkahju. Lisaks sellele peavad hagejad kohtumenetluse algatama kolme aasta jooksul alates kuupäevast, mil nad said teada või oleksid pidanud teadma kahjust, puudusest ja tootja isikust. Igal juhul tuleb tootjavastane hagi esitada 10 aasta jooksul kuupäevast, mil toode turule toodi. Talutoodetega seotud vastutuse suhtes kehtivad iga liikmesriigi vastutuseeskirjad.

Märgistus ja hinnasilt

Lisaks tooteohutust reguleerivatele märgistamise eeskirjadele ei ole märgistamisega seotud ühenduse õigusaktid mõeldud üksnes hinnaalase informatsiooni esitamiseks, vaid ka toote teiste oluliste omaduste edasiandmiseks. Müügihinna näitamine on nõutav kõigi tarbekaupade puhul. Ühikuhinna (hind kilogrammi, liitri või meetri jne kohta) näitamine on nõutav erinevas koguses kinnispakis toodete puhul (nt selvehallides müüdadavad kinnispakis õunad) või pakkimata kauba puhul, välja arvatud eelnevalt kindlaksmääratud kogustes müüdadavad kinnispakis tooted. Hinnasilt peab lisaks toote ostuhinnale aitama sul ka tooteid võrrelda. Sama kehtib ka kinnispakis toodete

kaalu märkimise kohta. Segaduste vältimiseks kaitsevad ühenduse õigusaktid teatavate toiduainete märgistuses ja reklaamis kasutatavat kirjeldust ja geograafilist päritolu.

Tekstiilmaterjalide puhul on Euroopa Liit võtnud vastu standardsüsteemi kiukoostise märgistamise kohta. Märgised peavad olema kinnitatud kõigile müüdavatele tekstiiltoodetele (välja arvatud meetrikaupa müüdav kangas, mille puhul kehtivad erinevad eeskirjad) ning need peavad olema selged, loetavad ja näitama iga valmistootes kasutatud kiu protsentuaalset koostist, kui see on suurem kui 10%. Peale selle arendatakse järk-järgult välja teatavate toodete ökoloogilisi ja säästlikke omadusi käsitlevat ühenduse märgistust, nagu näiteks ühenduse ökomärgis või kodumasinate energia-tarbimise märgistamine.

Lisaks sellele kaitsevad kogu liidus kehtivad ühiseeskirjad sind ka eksitava reklaami ja selle tagajärgede eest kõlvatu konkurentsi tähenduses.

Tellimuste hankimine

Mis juhtub, kui müüja ilmub sinu koduuksele, ilma et sa oleksid teda kutsunud? Ühenduse õigusaktides sätestatakse sinu kaitse selliste kaubandustavadega seotud võimalike ohtude korral, kuna nimetatud tegevus võib olla sinu jaoks ootamatu ning sellises olukorras ei suuda sa sageli võrrelda pakkumise kvaliteeti ja hinda teiste pakumistega.

Kaitse seisneb lepingutes, mis sõlmitakse kaupu (või teenuseid) pakkuva ettevõtja ja tarbija vahel ettevõtja poolt väljaspool tema äriruume korraldatud tutvumiskäigul või ettevõtja poolt tema algatusel korraldatud külaskäigul tarbija koju või töökohta. Sellises olukorras on ettevõtjad kohustatud andma sulle kirjaliku teatise selle kohta, et sul on teatava ajavahemiku jooksul tühistamisõigus. See teatis peab olema kuupäevastatud ning sisaldama selle isiku nime ja aadressi, kelle suhtes nimetatud õigust võib kasutada, ning samuti sinu lepingut käsitlevaid andmeid. Lepingu tühistamiseks pead sa saatma tühistamisteate ajavahemiku jooksul, mis sõltumata liikmesriigist on pikem kui seitse päeva alates käesoleva õigusega seotud kirjaliku teate kättesaamisest.

Sa pead siiski teadma, et see kaitse ei kehti juhul, kui sa ostad toiduaineid, jooke või teisi majapidamises koheseks tarbimiseks mõeldud kaupu, mille toimetavad kohale kaubapakkujad. Sama kehtib ka ehituslepingute, vara müügi- ja rendilepingute või väärtpaberilepingute puhul, mille suhtes kohaldatakse teisi siseriiklikke või ühenduse erieeskirju. Erieeskirjad kehtivad ka lepingute puhul, mis on sõlmitud selliste kataloogide alusel, mida tarbija on lugenud ettevõtja esindaja äraolekul. Need eeskirjad on koostatud selleks, et pakkuda sama kaitset, mis on ette nähtud ka tellimuste hankimise korral.

2.2 USALDUSVÄÄRSED TEENUSED

2.2.1 PANGANDUS

Põhimõtteliselt saad sa kulutada, säästa või investeerida oma raha kõikjal Euroopa Liidus või võtta laenu sealt, kus sinu arvates on selleks parimad tingimused. Vaatamata ülekannetega seotud piirangute kõrvaldamisele on liikmesriikidel õigus nõuda sinult nende ülekannete deklareerimist maksude kontrollimise eesmärgil või riikliku poliitika alusel (nt rahapesuga võitlemine).

Pangakonto avamine teises liikmesriigis

Sa võid avada pangakonto ükskõik millises Euroopa Liidu liikmesriigis ning teha sellele kontole või sellelt kontolt ülekandeid. Seda õigust kohaldatakse siiski igas liikmesriigis erinevalt. Näiteks võidakse mõnes EL riigis juhul, kui sa oled mitteresident ja sind ei ole maksukohustuslasena registreeritud, sinult nõuda teise liikmesriigi residendiks olemise tõendamist.

Kui hoiustajana on sinu hoius denomineeritud ühenduse väeringus, on sul panga maksujõuetuse korral tagatud minimaalne kaitsetase. Sel juhul on sul õigus saada hüvitist vähemalt 20 000 eurot (313 000 Eesti krooni). Pane siiski tähele, et Eesti ja EL vahelistel ühinemisläbirääkimistel on lepitud kokku, et Eestis kehtestatakse pankade maksujõuetusega seotud minimaalne kaitsetase järk-järgult ning see algab praegu kehtivast 40 000 Eesti kroonist, mis suureneb EL tavatasemele (20 000 eurot ehk 313 000 Eesti krooni) 2007. aasta lõpuks.

Euroopa Liit on võtnud vastu ka õigusaktid, mis võimaldavad tarbijatel teha krediitkorraldusega välismakseid kiiremini ja usaldusväärsemalt.

Tarbijakrediit

Sa võid laenata raha mis tahes Euroopa Liidu liikmesriigis. Kõik tarbijakrediidi reklaamid peavad näitama krediidi üldkulusid (võttes lisaks intressile arvesse ka teatavaid muid krediidiga seotud kulusid), mis arvutatakse kõikides liikmesriikides ühtse matemaatilise valemi alusel (nn krediidi kulukuse aastamäär – APR). Tänu sellele on sul lihtsam võrrelda pakkumisi erinevates liikmesriikides.

Kui sinu tarbijakrediit hõlmab 200 ja 20 000 euro (3130 ja 313 000 Eesti krooni) vahele jäävaid summasid, on sul järgmised miinimumõigused:

- õigus kirjalikule lepingule, milles näidatakse krediidi kulukuse aastamäär, tagasimakstav kogusumma ning osamaksete arv ja sagedus;
- õigus saada informatsiooni krediidilimiidi ja laenuintressi kohta;
- õigus maksta krediit tagasi enne lepingus fikseeritud tähtaega;
- teatavate õiguste tagamine, kui krediidilepingud loovutatakse kolmandale isikule;
- sellise lepingu puhul, mille alusel laenuandja annab laenu üksnes tarnija klientidele (seotud krediit), on sul õigused kaupade tarnija ja teatavatel tingimustel ka laenuandja suhtes;
- kui krediiti kasutatakse kaupade ostuks, oled sa kaitstud juhul, kui laenuandja võtab kauba tagasi.

Pane siiski tähele, et need meetmed ei kehti ettevõtetele antud krediidi puhul.

Samuti on sul õigus võtta hüpoteeklaenu ka muust liikmesriigist kui oma elukohaliikmesriigist. Samas on nii rahastamiskord kui ka hüpoteegi ja muude võla varaliste tagatiste tüüptingimused ja registreerimine igas liikmesriigis erinevad. Üldjuhul hoiatavad teiste liikmesriikide pangad oma kliente nimetatud erieeskirjade puhul ja/või kohandavad tehtavaid pakkumisi oma klientide tavadele siseriiklike õigusaktidega lubatud piirides.

Sul on õigus saada eluasemetoetust (nt intressitoetused), kui sellised toetused on sinu elukohaliikmesriigis olemas, ja seda isegi juhul, kui sa oled võtnud hüpoteeklaenu mujal asuvalt laenuandjalt.

Väärtpaberitesse investeerimine

Sa võid investeerida oma raha, ostes väärtpabereid (nt aktsiaid või võlakirju) ning paljusid teisi finantstooteid kõikjal ühtsel turul. Seda saad sa teha kas oma riigis asuva vahendaja abil (siiani kõige tavapärasem) või teises EL riigis asuva panga või investeerimisühingu kaudu. Investeerimisühingud, kes soovivad osutada teenuseid otse kogu Euroopa Liidus, peavad selleks saama eelnevalt loa nende asukohamaa pädevalt asutuselt.

Teatavad väärtpaberitele spetsialiseerunud ühisinvesteerimisfondid pakuvad juba vabalt oma teenuseid kõigis liikmesriikides. Need fondid peavad täitma investeerimispoliitikat ning investorite kaitset ja teavet reguleerivaid miinimumnorme. Sul on õigus saada väärtpaberite ja paljude teiste finantstoodete ning neid emiteerivate organisatsioonide kohta selget ja objektiivset informatsiooni. See kehtib näiteks juhul, kui äriühing või muu emitent pakub avalikult müügiks aktsiaid või võlakirju või kui ta taotleb ametlikku börsinoteeringut.

Panganduses peavad investeerimisühingud vastama kapitali, aktsiaomandi ja organisatsiooni miinimumnõuetele. Kui sinu väärtpaberitehingud sooritatakse reguleeritud väärtpaberiturul, saad sa kasu läbipaistvuseeskirjadest, mis kehtivad sellel turul toimivate tehingute hinna ja mahu suhtes.

Kõigi liikmesriikide investeerimisühingute klientidel on nende ühingute maksujõuetuse korral olemas tagatis. Sel juhul on neil õigus saada hüvitist vähemalt 20 000 eurot (313 000 Eesti krooni). Selles kontekstis pane siiski tähele, et Eesti ja EL vahelistel ühinemisläbirääkimistel on lepitud kokku, et Eestis kehtestatakse investeerimisühingute maksejõuetusega seotud minimaalne kaitsetase järk-järgult ning see algab praegusest nulltasemest ja suureneb EL tavatasemele (20 000 eurot ehk 313 000 Eesti krooni) 2007. aasta lõpuks.

2.2.2 KINDLUSTUS

Elukindlustus ja muu kindlustus

Sul on võimalik võtta kindlustuspoliis, pöördudes otse mis tahes nõuetekohaselt litsentseeritud kindlustusseltsi poole igas Euroopa Liidu liikmesriigis. Sa võid teha seda ka maakleri või kindlustusagendi vahendusel.

Enne kohustuste võtmist on sul õigus saada järgmist informatsiooni:

- kas kindlustusandja annab kindlustuskatte otseselt sinu liikmesriigis asuvast või teises liikmesriigis asuvast üksusest;
- millist õigust lepingu suhtes kohaldatakse ja kas on võimalik seda õigust valida;
- eeskirjad, mida kohaldatakse vaidluse korral, ja asjaomased pädevad asutused ning sinu kasutuses olevad hüvitusmeetmed.

Elukindlustuse puhul on sul õigus teada kindlustusseltsi nime ja õiguslikku seisundit ning enne lepingu sõlmimist kirjalikult esitatud selget informatsiooni kõigi oluliste andmete kohta. Kindlustusselts peab andma sulle informatsiooni kindlustuspoliisi ulatuse ja tingimuste kohta (tagatiste ja erandite määramine, lepingu kehtivusaeg ja tühistamismenetlus, tagasiostuväärtuse ja sissemakstud väärtuse märke jne). Sa peaksid teadma ka seda, et üle kuuekuulise kehtivusajaga elukindlustuslepingute puhul on sul õigus tühistada leping 14 kuni 30 päeva jooksul (sõltuvalt liikmesriigist) alates hetkest, kui kindlustusselts teatab sulle lepingu sõlmimisest.

Liikluskindlustus

Sa saad oma auto kindlustada iga Euroopa Liidu liikmesriigi kindlustusseltsis, kellel on seda liiki poliisi väljaandmiseks litsents. See õigus kehtib nii sundkindlustuspoliiside puhul tsiviilvastutuse valdkonnas kui ka vabatahtlike kindlustuspoliiside puhul, mis katavad täiendavaid riske (nt vergus, tuli jne).

Kui sa soovid võtta kindlustuspoliisi tsiviilvastutuse osas teises liikmesriigis asuvast kindlustusseltsist, on seltsil õigus müüa sulle selline poliis üksnes juhul, kui ta on liikluskindlustuse rahvusliku büroo ja sinu elukohaliikmesriigi garantiifondi liige. Kui tal ei ole sinu elukohaliikmesriigis tegevuskohta, peab selts olema määratud esindaja, kellel on lubatud lahendada nõudeid selles liikmesriigis.

Seadus kohustab sind sõlmima kindlustuslepingu sinu sõiduki põhjustatud tervisekahjustuste ja materiaalse kahju vastu. See tagatis annab kindlustuskatte kõigi sinu sõidukis olevate isikute, sealhulgas sinu pereliikmete suhtes. Sinu kindlustusandja poolt lepingu sõlmimisel välja antud roheline kaart või kindlustussertifikaat on tõenduseks, et sa oled täitnud oma kindlustuskohustused mootorsõidukiga seotud tsiviilvastutuse osas.

See kindlustus katab sinu tsiviilvastutuse kogu Euroopa Liidus olenemata sellest, kus liiklusõnnetus toimub. Teistesse Euroopa Liidu riikidesse reisimisel ei saa sinult nõuda, et sa maksaksid kohustusliku tsiviilvastutuskindlustuse eest täiendavalt. Tavaliselt ei ole sul vaja rohelist kaarti või kindlustussertifikaati esitada, kuna sinu auto registreerimismärk on tõenduseks, et sa oled sõlminud oma liikmesriigis tsiviilvastutuskindlustuse.

Kui sa soovid siiski kindlustust ka muude ohtude, näiteks välismaal toimuva tulekahju või varguse suhtes, on kindlustusseltsil õigus nõuda sinult täiendavat makset.

Sinu põhjustatud autoavarii korral on sinu roheline kaart või kindlustussertifikaat tõenduseks, et sul on tsiviilvastutuskindlustus, mis võimaldab kannatanutel saada hüvitist. Sa pead vaid teatama õnnetusest oma kindlustusseltsile. Kannatanu võtab ühendust sinu kindlustusandjaga, kes omakorda võtab ühendust liikluskindlustuse rahvusliku bürooga; nimetatud büroo kannab hoolt kahe kindlustusseltsi ja kannatanu vaheliste formaalsuste eest. Sama süsteem kehtib ka teistes riikides, kes ei ole EL liikmed (Šveits, Norra jne), kuid kes on ühinenud rohelse kaardi süsteemiga.

Kui sa saad teise liikmesriiki reisides kannatada autoavariis, mille toimumises sa süüdi ei ole, makstakse sulle hüvitist kas vastavalt selles liikmesriigis kehtivatele eeskirjadele või sinu elukohariigis kehtivatele eeskirjadele, kui hüvitamise tase on viimati nimetatud riigis kõrgem. Need eeskirjad on liikmesriigiti erinevad, kuid üldjuhul makstakse sulle tervisekahjustuse korral kuni 350 000 eurot (5,48 miljonit Eesti krooni) ja materiaalse kahju korral kuni 100 000 eurot (1,56 miljonit Eesti krooni). Väljamakstav kogusumma võib siiski teatavates liikmesriikides olla piiratud, kui samas liiklusõnnetuses oli palju kannatanuid.

Kui liiklusõnnetuse põhjustas kindlustamata või kindlakstegemata auto, on sul ühenduse õigusaktide alusel õigus saada hüvitist selle liikmesriigi mootorsõiduki garantiifondilt, kus liiklusõnnetus toimus, vastavalt selles liikmesriigis kehtivatele eeskirjadele.

2.2.3 PUHKUSEOSAKUD

Sulle võidakse pakkuda lepinguid, mille alusel sa ostad kinnisvara osaaajalise kasutusõiguse: näiteks õiguse kasutada igal aastal ühe nädala jooksul mere ääres või mägedes asuvat korterit. Selleks et kaitsta sind ebameeldivate üllatuste eest, mida sellised lepingud võivad sisaldada, annavad ühenduse eeskirjad sulle teatavad õigused lepingute puhul, mille kehtivusaeg on üle kolme aasta ja mis pakuvad igal aastal vähemalt ühe-

nädalast osaajalist kasutusõigust. Need õigused on seotud lepingu olulisi tingimusi käsitleva informatsiooniga, selle informatsiooni edastamise korraga ning lepingu tühistamise või sellest taganemise korraga.

Näiteks olenemata sellest, kus kinnisvara Euroopa Liidus asub:

- peab müüja andma täielikku informatsiooni, sealhulgas lepingu aluseks oleva õiguse, kinnisvara asukoha ja kõikide kinnisvara kasutamiseiga seotud erikohustuste või -tingimuste kohta;
- peab leping, millele sa alla kirjutad, olema koostatud sinu emakeeles, ja seda isegi juhul, kui kinnisvara asukohaliikmesriigi seadusandluses sätestatakse, et lepingu koopia on kättesaadav ka selle liikmesriigi keeles;
- tuleb teha kirjalik märge, et lepingu võib tühistada järelemõtlemisaja jooksul, mis ei tohi olla lühem kui 10 päeva alates lepingu allkirjastamise kuupäevast;
- ei tohi müüja järelemõtlemisaja jooksul nõuda sissemaksid.

2.3 KAUPADE JA TEENUSTE OSTMINE TEISTES EUROOPA LIIDU RIIKIDES

2.3.1 MÕNED SULLE VAJALIKUD MAKSUSTAMISEESKIRJAD

Käibemaks ja teised maksud

Sul on õigus osta kaupu ja teenuseid isiklikuks tarbimiseks teises liikmesriigis samade maksustamiseskirjade alusel, mis kehtivad ka asjaomase riigi kodanike suhtes. Sa saad oma ostud koduliikmesriiki kaasa võtta, ilma et peaksid maksma täiendavat käibe- või aktsiisimaksu. Sellel reeglil on siiski mõned erandid, mis on peamiselt seotud uue transpordivahendi (eelkõige sõiduautode) ja suurte alkoholi- või tubakaguste ostuga ning ettevõtlusega seotud ostudega.

Kui sa pöördud tagasi koju, tohib sinu ostusid piiril kontrollida üksnes avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu huvides. Kui sul on kaasas suures koguses alkoholi või tubakat (s.t rohkem kui 800 sigaretti, 10 liitrit kangeid alkoholoolseid jooke, 110 liitrit õlut või 90 liitrit mittevahuveini), võidakse sinult nõuda, et sa tõendaksid, et need on mõeldud isiklikuks tarbimiseks (nt iseenda või oma poja või tütre pulmadeks, s.t suuri oste põhjendavateks üritusteks). Lisaks sellele kohaldatakse kolmes liikmesriigis (Taani, Soome ja Rootsi) alkoholi ja tubaka puhul suuremate piirangutega eeskirju.

Kaugmüük

Kui sa esitad kaugmüügi puhul tellimuse teises liikmesriigis asuvale äriühingule, siis lisatakse käibemaks hinnale ja kaup saadetakse otse sulle. Seega ei ole vaja täita mingeid tolliformaalsusi.

Kui aga müüja vastutab kohaletoimetamise eest, võib sinu ostu suhtes kohaldatavaks käibemaksumääraks olla sõltuvalt asjaoludest sinu elukohaliikmesriigis või müüja

liikmesriigis kehtiv määr. Pane tähele, et kohaldatav määr ei mõjuta hinda, mida sa oled nõus kauba eest maksma, kuna müüja on seda hinda pakkunud ja selle heaks kiitnud koos käibemaksuga. Kaugmüügi teel müüdavad, aktsiisiga maksustatavad tooted (nt tubakas ja alkohol) maksustatakse tavaliselt sinu elukohaliikmesriigis kehtivate käibemaksu- ja aktsiisimaksumäärade alusel.

Mootorsõidukimaksud

Mootorsõidukite maksustamist reguleerivad eeskirjad eristavad uusi ja kasutatud autosid. Teises liikmesriigis ostetud “uute” autode (s.t vähem kui kuus kuud vanad sõidukid või vähem kui 6000 km läbisõiduga sõidukid) suhtes kohaldatakse käibemaksu sõiduki registreerimisriigis; tavaliselt on selleks sinu elukohariik. Müüja peab koostama arve ilma maksudeta ja sina maksad käibemaksu oma elukohariigis.

“Kasutatud” autosid (s.t üle kuue kuu vanused või üle 6000 km läbisõiduga autod) maksustatakse teisiti sõltuvalt sellest, kas tehing toimub eraisikute vahel või on sellesse kaasatud vahendaja. Esimesel juhul ei pea käibemaksu maksma. Teisel juhul võtab müüja sinult oma kasumimarginaali alusel arvatatud käibemaksu. Nii uute kui ka vanade autode puhul peab teised maksud – nagu sõiduki registreerimismaks, sõidukimaksud või tee kasutusmaks – maksma sõiduki registreerimisriigis, milleks on tavaliselt sinu elukohariik.

Liikmesriik, kus sa oma auto registreerid, ei saa nõuda sinult muude maksude tasumist kui need, mille ta on kehtestanud samas liikmesriigis ostetud uute või vanade autode registreerimise puhul.

Kapitalimaksud

Põhimõtteliselt võid sa Euroopa Liidu piires kulutada raha, investeerida või võtta laenu kõikjal, kus sinu arvates pakutakse sulle parimaid tingimusi. See ei vabasta sind siiski maksukohustustest. Seega on kasulik teada nende finantsteenuste suhtes kehtivaid maksustamiseskirju, mida sa kavatsed kasutada.

Euroopas ei ole intresside, dividendide, kapitali kasvutulu ja kinnisvaraga seotud maksud ühtlustatud ning seetõttu erinevad maksumäärad Euroopa Liidu eri liikmesriikides oluliselt. Vaatamata sellele esineb topeltmaksustamist äärmiselt harva, kuna liikmesriikide vahel on sõlmitud palju kahepoolseid lepinguid. Nendes lepingutes lepivad liikmesriigid kokku, et maksude kehtestamise õigus antakse ainult ühele riigile või kui seda õigust jagatakse, siis võetakse teises riigis arvesse esimeses riigis kogutud maksud.

2.3.2 MÕNED VAJALIKUD TÄHELEPANEKUD LEPINGUTE KOHTA

Ühtse turu piires võid sa sõlmida lepinguid kaupade ja teenuste ostmise kohta mis tahes Euroopa Liidu riigis. Sa peaksid siiski teadma, millise riigi õigust kohaldatakse teatavate sinu poolt sõlmitud lepingute, eelkõige aga hinnaliste toodete või teenuste ostmisega seotud lepingute suhtes.

Erisätete puudumisel kehtivad sinu lepingu puhul selle riigi eeskirjad, mille sina või teine osapool on otseselt või kaudselt valinud (nt selles riigis kehtivad eeskirjad, kus sa müügi ajal asud). Kui valik ei ole väljendatud või see ei nähtu selgesti lepingutingimustest või juhtumi asjaoludest, on vaja kindlaks määrata riik, millega leping on kõige lähemalt seotud, ja see on sageli üsna keeruline.

Kui sinu ja äriühingu vahel sõlmitud lepingu suhtes kehtib teise liikmesriigi õigus, on sul enamikul juhtudest isegi siis teatavad õigused, mis on sätestatud riigis, kus on sinu alaline elukoht (nt sinu seaduslikud õigused, s.t minimaalsed tagatised, mille müüja peab sulle seaduse alusel andma). Sel juhul oled sa ühes järgmistest olukordadest:

- lepingu sõlmimisele eelneb konkreetne pakkumine või reklaam riigis, kus on sinu alaline elukoht ja kus sa tegid kõik vajaliku lepingu sõlmimiseks;
- teine lepingupool või tema esindaja saab selles riigis kätte sinu tellimuse;
- sa lähed teise Euroopa Liidu riiki ja ostad kauba või teenuse ekskursiooni ajal, mille müüja on korraldanud eesmärgiga sind ostma õhutada.

Selline täiendav kaitse ei kehti siiski teenuste puhul, mida pakutakse sulle üksnes väljaspool sinu elukohariiki, ega transpordilepingute puhul. Samuti ei kehti see lepingute puhul, mis annavad sulle omandiõiguse (nt korteri omamine jne) või kinnisvara kasutamise õiguse (rendileping jne).

Lisaks sellele nähakse kindlustust reguleerivate EÜ eeskirjadega ette erisätted, millega määratakse kindlaks selle lepingukategooria suhtes kohaldatav õigus. Enamikul juhtudel on selleks tarbija elukohariigi õigus. Igal juhul tuleb tarbijaid enne lepingu sõlmimist teavitada õigusest, mida kohaldatakse nende kindlustuslepingute suhtes. Transpordilepingute suhtes kehtivat õigust reguleeritakse samuti erisätetega, mis erinevad üldeeskirjadest.

3. TEISES EUROOPA LIIDU RIIGIS ELAMINE

3.1 ÕIGUS ELADA TEISES LIIKMESRIIGIS

3.1.1 KELLEL ON TEISES LIIKMESRIIGIS ELAMISE ÕIGUS?

Ühe EL riigi kodanikuna on sul olenemata elukutsest või majanduslikust olukorrast õigus viibida mis tahes EL riigis. Selle õiguse puhul kehtivad siiski teatavad tingimused ja piirangud, mis erinevad sõltuvalt sellest, kas sa näiteks töötad või oled töötu, oled üliõpilane või pensionär jne.

Sul on õigus viibida ajutiselt teises EL riigis, kui sa soovid veeta seal oma puhkuse või sind saadab sinna sinu tööandja või kui sa pakud seal aeg-ajalt füüsilisest isikust ettevõtjana oma teenuseid.

Kui sa töötad või oled füüsilisest isikust ettevõtja, on sul õigus töötada igas EL liikmesriigis 4. peatükis kirjeldatud tingimustel.

Kui sa oled üliõpilane, võid sa kolida teise liikmesriiki 5. peatükis kirjeldatud tingimustel.

Kui sa oled töötu või pensionär ja soovid elada muus EL riigis kui see, kus sa töötasid, on sul samuti õigus elada teises EL riigis, kui sul on piisavad elatusvahendid ja ravi-kindlustus, et sa ei oleks koormaks selle riigi sotsiaalkindlustussüsteemile, kuhu oled otsustanud elama asuda. Need tingimused ei kehti juhul, kui sa lähed pensionile riigis, kus sa töötasid või olid füüsilisest isikust ettevõtja. Lisainformatsiooni saamiseks vaata punkte 4.1 (tööotsijad) ja 4.4 (pensionärid).

Sinu pereliikmed võivad sõltumata nende kodakondsusest sinuga kaasas olla ja kasutada oma õigust elada teises EL riigis. Sinu perekond tähendab sinu abikaasat, alla 21aastaseid lapsi (või sinu ülalpeetavat), samuti sinu vanemaid ja sinu abikaasa vanemaid, kui nad on sinu ülalpeetavad. Kui sa oled üliõpilane, piirdub sinu õigus elada teise liikmesriigi territooriumil sinu abikaasa ja ülalpeetavate lastega.

Kui sinu pereliikmed ei ole EL kodanikud, võib riik, kuhu sa elama asud, sõltuvalt asjaomaste isikute kodakondsusest nõuda sissesõiduviisat. Nimetatud viisa peaksid asjakohased konsulaarametid andma tasuta ja ilma liigsete formaalsusteta.

3.1.2 MILLISED FORMAALSUSED ON SEOTUD ÕIGUSEGA ELADA TEISES LIIKMESRIIGIS?

Formaalsused sõltuvad sellest, kui kaua sa kavatsed teises EL liikmesriigis viibida.

- Kui sa kavatsed viibida teises EL riigis kuni kolm kuud (nt kui sa oled puhkusel, osaled koolituskursusel või korraldad seda, oled ravil või ajutisel tööl), on sul vaja üksnes kehtivat isikutunnistust või passi. Mingit eriviisat või elamisluba ei ole vaja.
- Kui sa viibid teises liikmesriigis kolm kuud kuni üks aasta ja omad ajutist töökohta või pakud ajutiselt füüsilisest isikust ettevõtjana oma teenuseid, on sul õigus saada kõnealuseks ajavahemikuks elamisluba.
- Kõigil muudel juhtudel peaksid sa taotlema elamisluba. EL kodanikuna on sul õigus selline luba saada. Teisisõnu ei saa selle andmisest keelduda, kui sa vastad eespool nimetatud tingimustele.

3.1.3 EUROOPA LIIDU ELAMISLOAD

EL kodaniku elamisluba on eriluba. Tavaliselt erineb see kõigist EL mittekuuluvate riikide kodanikele väljastatud elamislubadest. Sa peaksid taotlema elamisluba pädevast haldusasutusest (nt kohalikust politseijaoskonnast), kes võib avaliku korraga seotud põhjustel vajaliku kontrollimise tõttu lükata sinu taotluse kohta tehtava otsuse edasi. Otsus tuleb teha kuue kuu jooksul alates elamisloa taotluse esitamise kuupäevast.

Sul on õigus töötada või tegutseda füüsilisest isikust ettevõtjana, ilma et sa peaksid ootama oma elamisloa väljaandmist. Nimetatud dokument on lihtsalt tõendamisevahend ja see ei ole antud riigis elamise õiguse tingimuseks.

Elamisloa taotlemisel pead sa esitama kehtiva passi või isikutunnistuse. Samuti on asutusel õigus paluda sul esitada muid dokumente, mis on vastavalt asjaoludele erinevad:

- kui sa töötad, võidakse sul paluda allkirjastatud teatist sinu tööandjalt;
- kui sa oled füüsilisest isikust ettevõtja, võidakse sul paluda mis tahes asjakohaste vahendite abil tõendada oma füüsilisest isikust ettevõtja staatust;
- kui sa oled üliõpilane, siis pead sa olema registreeritud akrediteeritud õppeasutuses ja tõendama, et sul (ja sinuga kaasas olevatel pereliikmetel) on vastav ravikindlustus, ning kinnitama kirjalikult, et sul on piisavad elatusvahendid;
- kui sa oled pensionil või tööta, pead sa tõendama, et sul on vastav ravikindlustus ja piisavad elatusvahendid nii iseenda kui ka sinuga kaasas olevate pereliikmete jaoks. Iga riik võib vabalt määratleda, mida tähendavad "piisavad" elatusvahendid. Kui sul on õigus saada vanadushüvitisi, makstakse need välja sõltumata sinu elukohast. Kui pensioniskeem, mille alusel sa oled kindlustatud, katab sinu ravikulud, siis on sul õigus samale kindlustuskattele, mis on pensionile jäänud isikul riigis, kus sa elad. Nende hüvitiste saamiseks peaksid sa enne elukohaliikmesriigist lahkumist teatama oma elukohavahetusest pensioniasutustele ja paluma vormi E121 selle riigi tervisekaitseasutusest, kust sa lahkud. Nimetatud vorm tuleks saata selle riigi pädevale asutusele, kuhu sa elama asud.

Pereliikmetele elamisloa saamiseks võidakse sul paluda suguluse tõendamist. EL riigi kodaniku elamisluba:

- kehtib kogu elukohariigi territooriumil vähemalt viis aastat ja on automaatselt pikendatav. Üliõpilase elamisluba kehtib ühe aasta, kuid on pikendatav;
- kehtib ka siis, kui sa viibid elukohariigist eemal kuni kuus kuud või kui sa oled sõjaväeteenistuses oma päritoluriigis;
- antakse välja tasuta või tasu eest, mis ei ole suurem elukohariigi kodaniku poolt isikutunnistuse eest makstavast tasust.

Sinu pereliikmetele, kes ei ole EL kodanikud, ei anta EL kodaniku elamisluba. Selle asemel on neil õigus saada erinev, kuid võrdväärselt kehtiv elamisluba.

3.1.4 ERANDID TEISES LIIKMESRIIGIS ELAMISE ÕIGUSEST

EL riigil on õigus välja anda või pikendada sinu elamisluba või nõuda sinult tema territooriumilt lahkumist, kui sinu tegevus kujutab tõsist ohtu avalikule korrale või julgeolekule. Kriminaalkaristus ei anna siiski iseenesest piisavalt alust sellise meetme automaatseks rakendamiseks. Samuti on EL riigil õigus keelduda sulle elamisloa väljaandmisest tervisekaitse seisukohalt, kuid üksnes rangelt piiratud juhtudel, mis on seotud teatavate haigustega. Mõned EL riigid nõuavad sinult enne elamisloa väljaandmist tervisekontrolli läbimist.

Kui EL riik teeb sinu elukohaga seoses mis tahes otsuse avaliku korra, julgeoleku või tervishoiu seisukohalt, peab ta sulle teatama otsuse põhjused. Samuti tuleb sulle anda piisavalt aega enda kaitsmiseks.

3.2 TEISES LIIKMESRIIGIS ELAVA ISIKU ÕIGUSED JA KOHUSTUSED

Teise liikmesriiki elama asumine annab sulle teatavad õigused, kuid sellega tekivad ka teatud kohustused. Käesolevas teatmikus ei ole võimalik kirjutada kõigist õigustest, mis sul teise liikmesriigi kodanikuna tekivad, kuid kirjeldatakse neid õigusi, mis näitavad kõige selgemalt, mida tähendab olla Euroopa Liidu kodanik. Samuti esitatakse teatmikus õigused, mis on sulle eriti kasulikud teise EL riiki saabumisel.

3.2.1 VALIMIS- JA KANDIDEERIMISÕIGUS

Euroopa Liidu leping (ehk “Maastrichti leping”) annab igale liidu kodanikule õiguse valida ja kandideerida kohalikel ning Euroopa (kuid mitte riiklikel) valimistel riigis, kus ta elab, selle riigi kodanikega samadel tingimustel.

Kohalikud valimised

Teises liikmesriigis elamise puhul mõjutavad sind otseselt kohalike asutuste otsused, käsitlegu need siis sinu maja lähedal asuvat teed või uue kooli ehitamist, kus sinu lapsed võiksid hakata käima. Kuna need küsimused mõjutavad sind otseselt, oleks õige, et sa saaksid avaldada nende kohta oma arvamust. Sa saad seda teha kohalikel valimistel hääletades või kandideerides, tehes seda kodanikega samade reeglite alusel.

Mõned EL riigid lubavad sul valida üksnes sinu peamises või alalises elukohas. Nendes riikides aga, kus sul lubatakse valida ka oma teises elukohas, tuleb sind kohelda samuti kui antud EL riigi kodanikku. Kui sa valid selle riigi kohalikel valimistel, kus sa elad, siis ei kaota sa automaatselt õigust valida oma päritoluriigis.

Üldjuhul ei saa EL riigid sinult nõuda, et sa pead enne valimistel osalemist elama konkreetses kohas teatava aja, kui nende endi kodanike suhtes ei kehti sama reegel. Kahes riigis (Luksemburg ja Belgia) võidakse teatavates piirides kehtestada minimaalse elamisaja nõue.

Euroopa valimised

Euroopa Parlamendi valimiste korral kaotad sa õiguse valida oma EL päritoluriigis, kui sa otsustad valida EL riigis, kus sa elad. Põhjus seisneb selles, et kui sa saaksid valida mõlemas riigis, siis oleks sul Euroopa Parlamendi liikme valimiseks kaks häält. See ei oleks aus nende inimeste suhtes, kes saavad valida ainult oma päritoluriigis.

Formaalsused, mis tuleb täita

Mõned EL riigid võivad nõuda sinult valijate registrisse registreerumist, samal ajal, kui sinu kodanikest naabrid saavad oma valijakaardid kätte automaatselt. See on aga tegelikult sinu jaoks täiendavaks kaitseks, sest võib-olla ei taha sa osaleda kohustuslikel valimistel, mis toimib mõnedes EL liikmesriikides.

Vastuvõttev riik ELis võib nõuda isikut tõendava dokumendi esitamist ja sinu viimast aadressi EL asukohariigis, veendumaks, et sa oled liidu kodanik. Euroopa valimistel osalejatelt võidakse samuti nõuda, et nad tõendaksid oma õigust valida, kui nad elaksid oma päritoluriigis. Kandidaatidelt võidakse paluda kinnitust selle kohta, et neil oleks õigus kandideerida, kui nad oleksid oma elukohariigis.

3.2.2 ÕIGUSED, MILLEST PEAKSID OLEMA TEISE LIIKMESRIIKI ELAMA ASUDES TEADLIK

Isiklike asjade kolimine

Kui sa asud elama teise EL riiki, võid sa oma isiklikud asjad kaasa võtta ilma piiranguteta ning tolli- ja muid makse maksmata. EL riigid võivad siiski nõuda sõiduki registreerimisega seotud maksude tasumist või kehtestada piirangud teatavate kaupade (nt relvad ja laskemoon) puhul.

Mootorsõidukid: sõiduki tüübikinnitus

Sinu õigused ja kohustused võivad sõltuvalt sinu sõiduki liigist ja vanusest erineda. Näiteks:

- Kui sul on teises EL riigis ostetud uus EMÜ tüübikinnitustunnistusega (kohustuslik alates 1. jaanuarist 1996 uut liiki erasõidukite puhul) erasõiduk, ei saa sinu uus elukohariik kehtestada mingeid formaalsusi või sõiduki tehniliste omadustega seotud kontrolle.
- Kui sul on aga teises EL riigis ostetud kasutatud sõiduk, võib sinu elukohariik nõuda tehnoulevaatuse läbimist, kui see on vajalik sarnastel asjaoludel selles riigis ostetud kasutatud sõiduki puhul (sõiduki vanuse, uue registreerimise jm tõttu).

Mootorsõiduki registreerimine ja maksud

Tavaliselt peab sinu auto olema registreeritud ja maksustatud riigis, kus on sinu alaline elukoht. Käibemaks tuleb tasuda riigis, kus sõiduk lõplikult registreeritakse, iga uue sõiduki ostu korral (s.t vähem kui kuus kuud vana sõiduk või vähem kui 6000 km läbisõiduga sõiduk). Samas on kasutatud autode puhul (s.t üle kuue kuu vanused või üle 6000 km läbisõiduga autod) võimalik maksta käibemaks riigis, kus sõiduk osteti.

Enamikus liikmesriikides kehtivad ka sõiduki registreerimisega seotud maksud. Nende maksude ülesehitus ja määrad erinevad märgatavalt, kuid seoses elukohavahetusega vabastatakse isik sageli maksust. See, kas sul on õigus sellisele vabastusele või mitte, sõltub sõiduki omamise ajast enne ja pärast teise liikmesriiki elama asumist. Elukohavahetus või sõiduki kasutamise muutumine ei mõjuta mingil määral käibemaksu.

Kui sa töötad liikmesriigis, kus sa alaliselt ei ela, võid määramata aja jooksul kasutada oma sõidukit kodust tööle ja tagasi sõiduks, ilma et sa peaksid maksma mingeid makse. Kui sa oled üliõpilane, siis võid samuti kasutada oma alalises elukohariigis registreeritud sõidukit EL riigis, kus sa õpid, ilma et peaksid maksma seal mingeid makse.

Mootorsõiduki ajutine kasutamine

EL õigus vabastab sind maksudest, kui sa kasutad sõidukit muus riigis kui oma alalises elukohariigis kuus kuud (järjest või kokkuliidetult) kaheteistkümnekuulise perioodi jooksul.

Nimetatud vabastus katab isikliku ja ettevõtlusega seotud kasutuse, kuid mitte reisi- või kaubavedu. Kui sõidukit kasutatakse ajutiselt teises EL riigis, ei tohi seda antud riigis müüa, rentida või laenuks anda (kuigi EL riigid võivad kohaldada liberaalsemaid eeskirju).

Juhiload

Kuni 1. juulini 1996 olid EL kodanikud teise EL riiki elama asudes kohustatud vahetama oma juhiloa selles riigis väljastatud samaväärse loa vastu. See nõue tühistati ja nüüd võid sa juhtida sõidukit oma originaaljuhiloaga kuni selle kehtivuse lõpuni. Vas- tuvõttev riik kohaldab juhiloa kehtivusaja, tervisekontrolli ja maksustamiseeskirjade suhtes siiski oma siseriiklikke eeskirju ja võib teha mis tahes vajalikke kinnitusi.

Ära unusta kontrollida, millal sinu juhiluba kehtivuse kaotab, et sa saaksid aegsasti esitada taotluse uue juhiloa saamiseks selle riigi asjaomasele asutusele, kuhu sa elama asusid.

Maksud

Kui sa asud elama teise EL riiki, siis on oluline kindlaks teha, kas sinust on saanud “maksuresident”. “Maksuresidendi” määratlus ei ole kõigis EL riikides sama. Sinu suhtes kehtivad selle riigi maksuseadused, kuhu sa kavatsed elama asuda.

Isik, kes on ühes riigis maksuresident, peab seal tavaliselt deklareerima kogu tulu (“ülemaailmne tulu”) ja tema suhtes võivad kehtida ka muud maksud, nagu näiteks pärandimaks ja omandimaks. Seepärast peaksid sa kindlaks tegema oma maksualase seisundi, kasutades selle riigi maksuhalduri või pädeva nõustaja abi, kuhu sa kavatsed elama asuda. Samuti peaksid sa kontrollima oma elukohariigi asutustest, kas sul tuleb enne riigist lahkumist täita teatavad formaalsused.

Tulumaksu ja teiste otseste maksudega (nt pärandimaks ja omandimaks) seotud eeskirjad ei ole ELis ühtlustatud. Seega võivad eeskirjad ja määrad olla riigiti väga erinevad. EL riigid on siiski üksteisega sõlminud maksualased konventsioonid, mille eesmärgiks on ühest riigist teise elama asunud isiku tulu topeltnmaksustamise vältimine.

4. TEISES EUROOPA LIIDU RIIGIS TÖÖTAMINE

4.1 TÖÖD OTSIVATE ISIKUTE ÕIGUSED

4.1.1 TÖÖ SAAMINE

Kui ühinemisläbirääkimistel kokkulepitud piirangud välja arvata, on sul põhimõtteliselt õigus saada tööd samadel tingimustel kui selle riigi kodanikud, kus sa tööd otsid. Sa ei pea täitma mingeid tingimusi lisaks nendele, mis kehtivad antud riigi kodanike suhtes. Vajaduse korral kehtib ka sinu suhtes töö saamisel sama sooduskohtlemine. See tähendab, et sa saad esitada taotluse mis tahes EL riigis reklaamitud vabale töökohale, sealhulgas avaliku sektori töökohtadele. Teatavad avaliku teenistuse kohad võivad olla ette nähtud üksnes konkreetse riigi kodanikele, kui kõnealune töökoht on seotud avaliku korra tagamise või riigi huvide kaitsega (nt relvajõud, politsei, kohustussteem, diplomaatiline teenistus jne).

See tähendab, et lisaks erasektori vabadele töökohtadele on suurem osa avaliku sektori töökohtadest, mis on seotud tervishoiu ja hariduse valdkonnaga, kommerts-teenuste pakkumise (ühistransport, lennu- ja laevandusettevõtted, elekter või gaas, postiteenus, telekommunikatsioon, tele- ja raadioringhääling) ning tsiviileesmärgil tehtavate teadusuuringutega, avatud kõigile EL kodanikele ja nende töökohtade suhtes ei kehti kodakondsusest tulenevaid piiranguid.

Märkus: Euroopa Liidu ning Kesk- ja Ida-Euroopa kandidaatriikide vahelistel ühinemisläbirääkimistel lepitati kokku, et 15 “vanal” liikmesriigil on õigus piirata töö saamist uute liikmesriikide (sealhulgas Eesti) kodanike puhul kuni 7 aasta jooksul pärast ühinemist. See üleminekuperiood on praktilise tähtsuse ja töötajate liikumisega kaasneva poliitilise tundlikkuse tulemus. Üleminekuperiood koosneb kahest aastast, mille jooksul saavad kõik vanad liikmesriigid kohaldada uute liikmesriikide kodanike suhtes nende tööturule juurdepääsuga seoses siseriiklikke meetmeid. Enne nimetatud perioodi lõppu toimuvad läbivaatamised, mille tulemusel võib iga liimesriik otsustada *acquis'* kohaldamise. Üleminekuperiood võib viie aasta pärast lõppeda, kuid seda võib ka veel kahe aasta võrra pikendada nendes liikmesriikides, kus on tõsised häired tööturul või selliste häirete tekkimise oht.

Mõned liikmesriigid on juba teatanud, et nad ei kavatse seda õigust kasutada. Seepärast kohaldatakse käesolevas peatükis kirjeldatud Eesti kodanike suhtes:

- ühinemise hetkel mõnedes liikmesriikides,
- 2 või 5 aasta pärast teistes liikmesriikides, ja
- hiljemalt 7 aasta pärast ülejäänud liikmesriikides.

4.1.2 TÖÖ OTSIMINE

EL töötü kodanikuna on sul õigus elada teises EL riigis “mõistliku ajavahemiku” jooksul, et otsida tööd. Kuna ühenduse sätetes puudub “mõistliku ajavahemiku” määratlus, kasutab suurem osa liikmesriike kuuekuulist ajavahemikku, kuigi mõnedes liikmesriikides on see ajavahemik kolm kuud. Soovitav oleks kontrollida täpset olukorda selle liikmesriigi ametiasutustest, kus sa tööd otsid. Olenemata sellest, kui kaua sa tööd otsid, ei saa sind siiski paluda riigist lahkuda, kui sa suudad tõendada, et sa otsid tegelikult ikka veel tööd ja et sul reaalne võimalus see ka leida (nt seisavad sul ees intervjuud või testid).

Sa saad registreeruda tööhõiveasutustes ja -keskustes, ilma et sa oleksid selle riigi kodanik, kus sa soovid tööd leida, ja sulle antakse töö otsimisel samasugust abi nagu antud riigi kodanikele.

Kui sa saad töötushüvitist ühes liikmesriigis, võib see jätkuda samas riigis kuni kolme kuu jooksul pärast teise liikmesriiki asumist tingimusel, et sa oled kättesaadav tööturuasutusele riigis, kus sa oled saanud töötushüvitist vähemalt nelja nädala jooksul. Sinu töötushüvitist maksev asutus annab sulle vormi E303. Töötusijana pead sa selle vormi viima selle riigi tööturuasutusse, kus sa tööd otsid. Kui sa tööd ei leia, pead kolme kuu jooksul esimesse riiki tagasi pöörduma, vastasel korral kaotad sa õiguse saada töötushüvitist.

Iga inimene, kes otsib tööd või kes on võtnud vastu tööpakkumise teises liikmesriigis, saab kasutada Euroopa Komisjoni ja riiklike tööhõiveosakondade loodud EURES-i võrgustikku. Nimetatud võrgustik hõlmab 450 “Euronõustajat” kogu Euroopa Liidus, kes on saanud vastava ettevalmistuse, et teavitada ja nõustada ühest riigist teise elama asunud töötusijaid ja leida neile töökohad. Euronõustajatega saab ühendust võtta kohalike tööhõivekeskuste kaudu.

Sul on õigus lahkuda oma elukohariigist, et töötada mis tahes EL riigis, ilma et sa peaksid täitma mingeid eriformaalsusi. Sul peab olema kehtiv isikutunnistus või pass. Nimetatud õigust võib piirata üksnes avaliku korra, julgeoleku või tervishoiuga seotud tõsistel põhjustel.

4.1.3 DIPLOMITE TUNNUSTAMINE

Mõnedes EL riikides nõutakse teatavate palgaliste ja füüsilisest isikust ettevõtjale mõeldud ametite (“reguleeritud ametikohad”) puhul diplomeid, ametinimetusi, tunnistusi või muid kvalifikatsiooni tõendavaid dokumente. Vahel võib oma koolitusele ja oskustele täieliku tunnustamise saamine olla raske. Põhjuseks on koolituskursuste ja diplomite oluline erinevus igas riigis.

Seepärast on Euroopa Liidus loodud diplomite ja koolituse tunnustamise süsteemid, mis võimaldab sul kasutada oma koolitust ja oskusi teises EL riigis. Üldpõhimõte seisneb selles, et kui sa oled kvalifitseeritud tegutsema teataval kutsealal oma elukohariigis, siis oled sa kvalifitseeritud tegutsema samal alal ka igas teises EL riigis.

Terves ELis on kasutusele võetud kutsekvalifikatsiooni tunnustamise üldsüsteem, mis kehtib enamiku reguleeritud ametikohtade puhul. Seega, kui sa soovid töötada kutsealal (nt õpetaja, juristi, inseneri või psühholoogina), mis on töökohariigis reguleeritud, tuleb sul taotleda oma kutsekvalifikatsiooni tunnustamist selles riigis. Pädevad asutused peavad sulle vastama nelja kuu jooksul. Kui nende arvates on sinu koolitus kestuse ja sisu osas vastuvõtvast riigis antavast märgatavalt erinev, võidakse sul koolituse täiendamiseks paluda lisatöökogemuse saamist või koolituskursuse või sobivustesti läbimist (kuid mitte nende kolme kombinatsioon).

Kui sa oled arst, üldõde, hambaarst, ämmaemand, veterinaararst, farmatseut või arhitekt (kutsealad, mille kvalifikatsioon on EL tasandil koordineeritud), siis sinu riikliku kutsekvalifikatsiooni tunnustatakse üldjuhul automaatselt, lubades sul praktiseerida mis tahes teises EL riigis.

Sa peaksid teadma, et vastava erialase töökogemuse omamine hõlbustab tavaliselt teises liikmesriigis saadud diplomite tunnustamist. Näiteks võidakse mõnes EL riigis nõuda erialast kvalifikatsiooni selliste ametite puhul, nagu juuksur, ehitaja, kindlustusagent ja maakler või oskustöötaja. Sellisel juhul pead sa tõendama, et oled tegutsenud oma kutsealal ELis kindlaksmääratud aja jooksul (üldiselt viis või kuus aastat).

Pane tähele, et kui sinu kutseala ei ole selles riigis reguleeritud, kus sa soovid töötada, ei ole sinu kutsekvalifikatsiooni tunnustamine vajalik. Sul on õigus töötada selles riigis sinu koolituse või kutsekvalifikatsiooniga seotud formaalsusteta.

Eesti ja EL vahelistel ühinemisläbirääkimistel jõuti kokkuleppele endise NSV Liidu õppeasutuste poolt välja antud diplomite tunnustamise suhtes. See tähendab, et nende eestlaste diplomeid ja kutsekvalifikatsiooni, kes said hariduse teistes endise Nõukogude Liidu vabariikides, tunnustatakse üldjuhul ELis. Samamoodi tunnustatakse ka arstide, hambaarstide, ämmaemandate ja veterinaararstide diplomeid ning kutsekvalifikatsiooni, mis saadi Eestis enne 1997. aastat, kui Eesti õppekavad ühtlustati EL omadega. Mõnel juhul on siiski vaja läbida täiendavad koolituskursused.

4.2 TÖÖTAJATE ÕIGUSED

4.2.1 ÕIGUS ELADA TEISES LIIKMESRIIGIS

Kui sa oled EL kodanik ja töötad teises EL riigis, siis annab see sulle õiguse ka seal elada. Kui sa viibid seal üle kolme kuu, siis kinnitab elukohariik seda õigust elamisloa andmisega.

4.2.2 TEENISTUSTINGIMUSED

Sinu suhtes kehtivad samad töötingimused kui selle riigi kodanike suhtes, kus sa töötad, ning need on seotud töötasu, tööl vabastamise, töötajaskonda taasintegreerimise või uuele töökohale asumisega (kui sa jäid töötuks), samuti kehtivad töötervishoiu ja tööohutuse kaitsega seotud meetmed. Samuti kehtib vastuvõtva riigi kodanikega samadel tingimustel sinu suhtes meeste ja naiste võrdsete võimaluste põhimõtte rakendamine seoses töö saamise, kutseõppe, ametialase edutamise, töötingimuste ja sotsiaalkindlustusega.

4.2.3 AMETIÜHINGUGA SEOTUD ÕIGUSED

Sul on õigus astuda sinu valitud ametiühingusse ja kasutada oma ametiühingu õigusi vastuvõtva riigi töötajatega samadel tingimustel. Seepärast võid sa osaleda ametiühingu esindajate valimisel või seada üles oma kandidatuuri. Kui sind valitakse ametiühingu esindajaks, on sul töökohariigi kodanikest esindajatega samad õigused ja privileegid.

4.2.4 SOTSIAALKINDLUSTUS

Ühenduse eeskirjadega ei püüta siseriiklikke sotsiaalkindlustussüsteeme ühtlustada, vaid pigem neid koordineerida. Põhieesmärk on tagada sinu liitumine sotsiaalse kaitse skeemiga ja sinu õiguste olemasolu (eelkõige seoses pensionile jäämisega), olenemata liikmesriigist, kus sa otsustad töötada.

Põhimõtteliselt kindlustatakse sind riigis, kus sa töötad. Sinul ja teatavatel tingimustel ka sinu perekonnal on õigus samadele sotsiaalkindlustushüvitistele kui sinu töökohariigi kodanikel. Need õigused hõlmavad haigus- ja sünnitushüvitisi (nii tervishoiu- kui ka finantshüvitised), invaliidsus-, vanadus- ja lesehüvitisi, tööõnnetuste, kutsehaiguste, surma ja töötusega seoses makstavaid hüvitisi ning peretoetusi. Ühenduse eeskirjad ei hõlma sotsiaalabi, lisapensione ja ennetähtaegseid vanaduspensione. Sul tuleb maksta vastuvõtva riigi kodanikega võrdseid osamakseid.

Teatavate inimeste kategooriate suhtes kehtivad erieeskirjad, näiteks:

- kui sa oled piiriülene töötaja, s.t et sa elad ühes EL riigis, aga töötad teises ja käid kodus vähemalt üks kord nädalas, siis kehtivad sinu suhtes erieeskirjad seoses teravishoiu- ja töötushüvitistega;
- kui tööandja on sind ajutiselt suunanud tööle teise liikmesriiki, võid sa teatavatel tingimustel ja piiratud aja jooksul olla endiselt kindlustatud liikmesriigis, kus sa tavaliselt töötad.

Hinnates sinu õigust saada sotsiaalkindlustushüvitist sinu töökohariigis, võetakse arvesse kõiki teises EL riigis kindlustatud või töötatud perioode. Kui sa saad vanadus-, invaliidsus- või toitjakaotuspensioni ühes EL riigis, siis on sul teise liikmesriiki elama asudes õigus saada sama pensioni ka selles liikmesriigis. Soovitav on siiski paluda kohalikust sotsiaalkindlustusosakonnast teavet sinu või sinu perekonna konkreetse olukorra kohta.

4.2.5 SOTSIAALTOETUSED

Sinul ja sinu perekonnal on õigus saada töökohariigi kodanikega võrdseid sotsiaalkindlustushüvitisi niipea, kui sa alustad selles riigis tööd. Sind ei saa nendest hüvitistest ilma jätta kodakondsuse alusel, elukohaga seotud põhjustel või muul diskrimineerival põhjusel. Seega, kui töökohariik annab oma kodanikele lapse sünni korral intressivaba laenu või tagab neile miinimumsissetuleku, on ka sinul õigus sellistele soodustustele. Sul on töökohariigi kodanikega samad õigused ka seoses elamispingaga (nt juurdepääs sotsiaaleluruumile). Kuna iga liikmesriik kehtestab oma sotsiaaltoetused, siis võivad need riigiti erineda. Seepärast peaksid sa taotlema töökohariigi ametiasutustelt täpset teavet selles riigis antavate sotsiaaltoetuste kohta.

4.2.6 MAKSUD

Sa peaksid teadma, et teises liikmesriigis töötades või sellesse liikmesriiki elama asudes saab sinust seal "maksuresident".

Fiskaalelukoha mõiste on liikmesriikides erinev. Sa pead järgima selle riigi seadusi, kus on sinu elukoht. Isik, kes on riigis maksuresident, peab tavaliselt deklareerima kogu tulu ("ülemaailmne" tulu). Tema suhtes võivad kehtida ka muud maksud, nagu näiteks omandimaks või pärandimaks. Tulumaksu ja teiste otseste maksudega (nt pärandimaks ja omandimaks) seotud eeskirjad ei ole ELis ühtlustatud. Selle tõttu võib maksu kogumise meetod ja määr olla riigiti väga erinev. Tuleb siiski rõhutada, et EL liikmesriikide vahel on sõlmitud maksualased kokkulepped, mille eesmärgiks on vältida nende inimeste topeltmaksustamist, kes saavad sissetuleku eri riikidest.

Isegi kui sa jääd oma päritoluriigi elanikuks, on sinu töötasu tavaliselt maksustatav riigis, kus sa töötad. Riigiteenistujate töötasu maksustatakse aga tavaliselt päritoluliikmesriigis.

Üldiselt tuleb siseriiklike maksustamiseskirjade puhul järgida EL kodanike mitte-diskrimineerimise põhimõtet. See kehtib eelkõige maksusoodustuste suhtes. Seejärel peaksid uurima selle riigi maksuhaldurilt, kuhu sa kavatsed elama asuda, millised maksustamiseskirjad antud riigis kehtivad, või küsima professionaalset nõu. Samuti peaksid sa võtma ühendust selle riigi maksuhalduriga, kus sa hetkel elad, et teha kindlaks, kas sul on enne lahkumist vaja täita teatavaid formaalsusi.

4.2.7 PEREKOND

Sinu pereliikmetel on olenemata nende kodakondsusest õigus sinuga kaasa sõita või ühineda sinuga töökohariigis. Sinu perekond on määratletud kui abikaasa, alla 21aastased lapsed (või vanemad, kui nad on sinu ülalpeetavad) ning samuti sinu vanemad ja sinu abikaasa vanemad, kui nad on sinu ülalpeetavad. Teiste pereliikmete puhul on töökohariik kohustatud "suhtuma positiivselt" nende esitatud taotlustesse sinuga ühinemise kohta. Sinuga kaasas olevatel pereliikmetel on õigus saada elamis luba või elamist lubav dokument, mis kehtib sama kaua kui sinu vastav dokument. Kui sinu abikaasa ja lapsed seda soovivad, siis on ka neil õigus töötada piiranguteta sinu töökohariigis. Pereliikmetel on õigus saada sinu töökohariigis pakutavat üld- ja kutsehariidust. Ka sinu lastel on õigus kasutada selle riigi lastele kättesaadavaid haridusalaseid soodustusi.

Töökohariik võib küsida sinu pereliikmetelt, kes ei ole EL riigi kodanikud, sisse-sõiduvõimsat. Pädevad konsulaarasutused peaksid nimetatud viisa andma suhteliselt lihtsalt ja tasuta.

4.2.8 TEISE EUROOPA LIIDU RIIKI LÄHETATUD TÖÖTAJAD

"Lähetatud" töötajana (s.t kui sa töötad piiratud aja jooksul muus liikmesriigis kui tavaliselt) on sul teatavad eriõigused. Kui sa oled lähetuses üle ühe kuu, siis peab sinu tööandja teatama sulle enne lahkumist kirjalikult sinu töötasu ja töötingimused välismaal viibimise ajal.

Tavaliselt kehtib sinu suhtes jätkuvalt päritoluriigi sotsiaalkindlustusskeem (vt eespool). Sinu sissetuleku maksustamise osas sätestatakse tavaliselt EL liikmesriikide vahel sõlmitud maksualastes konventsioonides, et lähetatud töötaja palka saab maksustada üksnes elukohariigis. Selle suhtes kehtivad teatavad tingimused, millest üks määratleb, et töötaja ei tohiks viibida liikmesriigis, kuhu ta lähetati, 12kuulise ajavahemiku jooksul kauem kui 183 päeva.

Lisainformatsiooni saamiseks soovitatakse sul pöörduda asjaomase liikmesriigi maksuhaldurite poole.

4.2.9 PIIRIÜLESED TÖÖTAJAD

Kui sa oled piiriülene töötaja, s.t kui sa elad ühes EL riigis, aga töötad teises ja käid kodus vähemalt üks kord nädalas, siis tuleb sind töökoha taotlemise, töötingimuste ja sotsiaaltoetuste osas kohelda nagu töökohariigi kodanikust töötajat.

Tulumaksu puhul maksustatakse erasektori töötajate palk tavaliselt töökohaliikmesriigis. Sageli on aga liikmesriikide vahel sõlmitud maksualastes konventsioonides sätestatud, et piiriüleseid töötajaid maksustatakse nende elukohariigis. Lisainformatsiooni saamiseks soovitatakse sul pöörduda asjaomase liikmesriigi maksuhaldurite poole.

4.3 FÜÜSILISEST ISIKUST ETTEVÕTJA ÕIGUSED

Sul on õigus töötada alaliselt või ajutiselt füüsilisest isikust ettevõtjana igas EL riigis. EL piires liikuvatel füüsilisest isikust ettevõtjatel on üldjuhul samad õigused kui töötajatel (vt eespool), kuid lisaks sellele kehtivad ka järgmised reeglid.

4.3.1 ASUTAMISÕIGUS

Sa võid otsustada seada end alaliselt sisse teises EL riigis:

- kandes oma isiklike ja kutsealaste huvide keskmel selle riiki või luues nimetatud huvid selles riigis;
- või moodustades selles riigis kindla kutsealase struktuuri, mis on lisategevusalaks sinu põhitegevusele.

Mõlemal juhul kehtivad ettevõtlustegevuse puhul sinu suhtes samad reeglid kui selle riigi kodanike suhtes, kus sinu majandustegevus toimub.

4.3.2 TEENUSTE OSUTAMISE VABADUS

Sa võid otsustada, et osutad oma teenuseid teises riigis, kuid ei sea end seal alaliselt sisse. Kui sa järgid oma elukohariigis kehtivaid kutseala või majandustegevuse eeskirju, siis saad sa põhimõtteliselt pakkuda neid teenuseid ka mujal ELis. Seepärast saad sa abistamise eesmärgil reisida teises riigis asuva kliendi juurde või osutada tasulisi teenuseid oma elukohariigist, ilma et sa peaksid sealt lahkuma (nt andes kliendile nõu telefoni või faksi teel).

4.3.3 MAKSUD

Tulundus- või tööstustegevusest või vabakutselisena saadud tulu on üldjuhul maksustatav riigis, kus sa elad. Kui sinu majandustegevus toimub aga püsivas tegevuskohas (töös- tus- või tulundustegevuse korral) või kindlas kohas (vabade kutsete puhul) teises liik- mesriigis, maksustatakse sinu tulud üldjuhul selles liikmesriigis. Lisainformatsiooni saamiseks soovitatatakse sul pöörduda asjaomase liikmesriigi maksuhalduri poole.

4.4 PENSIONÄRIDE ÕIGUSED

Kui sa oled töötanud teises EL riigis, on sul õigus seal viibida tingimusel, et:

- sa oled jõudnud pensioni- või pensionieelsesse ikka ning elanud vastuvõtvast liik- mesriigis püsivalt üle kolme aasta ja töötanud seal viimased 12 kuud (või oled selle aja jooksul kaotanud töökoha);
- sa oled töö ajal juhtunud õnnetuse tõttu püsivalt töövõimetu. Sel juhul võid sa selles riigis viibida tingimusel, et oled seal töötanud ja elanud vähemalt kaks aastat enne töövõimetuks muutumist. Kui sul on invaliidsuse tõttu õigus saada hüvitist selles EL riigis asuvalt asutuselt, siis on sul õigus viibida nimetatud riigis isegi juhul, kui oled elanud või töötanud seal ainult ühe nädala.

Sa pead taotlema oma sealviibimise õigust kahe aasta jooksul. Sind tuleb kohelda samal viisil kui selle riigi kodanikku (eluaseme, sotsiaalkindlustuse, laste hariduse jm osas), nagu siis, kui sa töötasid.

Kui sul on õigus viibida teises EL riigis, kuna sa vastad eespool sätestatud tingi- mustele, on ka sinu selles riigis elavatel pereliikmetel õigus seal viibida ja seda isegi pärast sinu surma. Selle töötaja pereliikmed, kes sureb enne teises EL riigis viibimise õiguse tõendamist, võivad seal jätkuvalt elada juhul, kui on täidetud üks järgmistest tingimustest:

- surmakuupäevaks on isik töötanud ja elanud riigis üle kahe aasta;
- surma põhjustas tööõnnetus või kutsehaigus;
- hukkunu abikaasa oli pärit vastuvõtvast riigist ja kaotas oma kodakondsuse huk- kunuga abielludes.

4.5 TÖÖTAVA VANEMA ÕIGUSED

4.5.1 RASEDATE, HILJUTI SÜNNITANUD VÕI RINNAGA TOITVATE TÖÖTAVATE NAISTE ÕIGUSED

Raseduse ja sünnituse ajal on naised tervise seisukohalt eriti kaitsetud. Seepärast kaitstakse ühenduse õiguse ja siseriiklike õigusnormidega naisi nende seisundiga seotud konkreetsete ohtude eest, vältides samal ajal selle kasutamist töökohal diskrimineerimise ettekäändena.

Ühenduse õigusega antakse sulle terve rida eriõigusi, et tagada sulle enne ja pärast sünnitamist piisav kaitstus olenemata riigist, kus sa töötad. Nende õiguste eesmärk on kaitsta naiste tervist töökohal, anda neile minimaalne puhkus ja kaitsta neid ebaõiglase töölt vallandamise eest.

Töötervishoid ja tööohutus

Kui sa oled töötava naisena rase, hiljuti sünnitanud või toidad last rinnaga, on sul õigus teatavale töötervishoiu ja -ohutuse tasemele. Selle õiguse kasutamiseks pead sa tööandjat oma seisundist teavitama.

Kui sinu tööga kaasneb konkreetne risk puutuda kokku teatavate ohtlike mõjurite, protsesside või töötingimustega, peaks sinu tööandja kõigepealt hindama riski sinu ohutusele ja tervisele ning võimalikku mõju sinu rasedusele või rinnaga toitmisele. Hindamise järel peaks tööandja sind selle tulemustest teavitama. Teatavate ohtude ilmnemisel peaks tööandja võtma vajalikud meetmed, et sa ei puutuks selliste ohtudega kokku. Selleks tuleb ajutiselt reguleerida sinu töötingimusi või töötunde. Kui sinu töötingimusi ja/või töötunde ei ole võimalik reguleerida, peaks tööandja viima sind üle teisele töökohale.

Kui sind ei ole võimalik teisele töökohale üle viia, siis on sul õigus saada kogu sinu tervise ja ohutuse kaitseks vajaliku perioodi ulatuses töövabastus vastavalt siseriiklikele õigusaktidele ja/või tavadele. Sa ei ole kohustatud täitma ülesandeid, mille puhul ilmnes hindamise käigus kokkupuuterisk, mis ohustaks sinu tervist ja ohutust.

Öötöö

Sa ei ole kohustatud tegema öötööd raseduse ajal ja sünnitusele järgneval perioodil, mille pikkuse määrab kindlaks tervishoiu ja ohutuse eest vastutav riigiasutus. Kui sa soovid seda võimalust kasutada, siis tuleks sind viia üle päevasele tööle. Kui selline üleviimine ei ole võimalik, siis tuleks sulle anda töövabastus või pikendada sinu sünnituspuhkust vastavalt siseriiklikele õigusaktidele ja/või tavadele, makstes sulle "piisavat" toetust.

Sünnituspuhkus

Olenemata riigist, kus sa töötad, on sul raseduse korral õigus saada vähemalt 14 nädalat katkestamatut sünnituspuhkust. See periood peab hõlmama kaht nädalat enne ja pärast sünnitust.

Sünnituspuhkusel olevad naised ei pruugi saada täispalka, kuid nad peaksid saama enne või pärast sünnituspuhkust antud palgakõrgendust. Sünnituspuhkuse tasu on määratud kindlaks selle riigi siseriiklike õigusaktidega, kus sa töötad, ja see peaks olema võrdne vähemalt haigusrahaga. Nimetatud õigus antakse sulle juhul, kui sa täidad selliste hüvitiste saamise tingimused, nagu need on sätestatud siseriiklikes õigusaktides. Igal juhul ei saa tööandja nõuda nimetatud õiguste saamiseks tähtaega, mis ületab 12 kuud.

Vaba aeg sünnituseelseks läbivaatuseks

Juhul kui sünnituseelne läbivaatus saab toimuda üksnes tööajal, on sul õigus saada selleks vaba aega, ilma et sa kaotaksid töötasus.

Töölt vallandamise keeld

Üldjuhul ei saa sind raseduse tõttu töölt vallandada alates raseduse algusest kuni sünnituspuhkuse lõpuni. Töölt vallandamine on siiski võimalik erijuhtudel, mis ei ole seotud sinu seisundiga ja mis on lubatud siseriiklike õigusaktide ja/või tavade alusel, ja kui tööandja suudab esitada sinu töölt vallandamiseks kirjalikult mõjuvad põhjused (mõnes liikmesriigis vajab tööandja selleks ka ametlikku luba). Kui tööandja väidab aga, et sinu sooritatavad ülesanded on ettevõtte tegevuse jaoks sinu sünnituspuhkuse ajal olulised, siis seda ei käsitata piisava põhjusena töölt vallandamiseks.

4.5.2 LAPSEHOOLDUSPUHKUS JA TÖÖLT PUUDUMINE **PAKILISTEL PEREKONDLIKEL PÕHJUSTEL**

Sellised meetmed, nagu lapsehoolduspuhkus ja puhkus pakilistel perekondlikel põhjustel, on olulised, kuna nende abil saavad mehed ja naised sobitada oma tööalaseid ja perekondlikke kohustusi.

Lapsehoolduspuhkus

EL töötava vanemana on sul lapse sündides või lapsendades individuaalne õigus saada lapsehoolduspuhkust, mis võimaldab sul hoolitseda lapse eest vähemalt kolm kuud. Lapse vanus, kelle jaoks lapsehoolduspuhkus võetakse, on riigiti erinev.

Nii isa kui ka emana on sul õigus saada lapsehoolduspuhkust ja sinu riigis ei tohiks olla mingit diskrimineerimist selle suhtes, kas see antakse isale või emale. Kuigi nimetatud kolmekuulise puhkuse saamise õigus on mõlemal vanemal, ei saa üks vanem oma lapsehoolduspuhkuse õigust üle kanda teisele. Lapsehoolduspuhkuse lõppedes on sul õigus tulla tagasi samale töökohale või kui see pole võimalik, siis oma töölepingust või -suhtest lähtuvalt sellega võrdsele või sarnasele töökohale.

Kui sa tahad minna lapsehoolduspuhkusele, siis pead sa teatama sellest õigeaegselt ja kinnitama oma kavatsust selle lõppedes tööle tagasi pöörduda. Kui sa oled lapsehoolduspuhkuse alguseks saanud või saamas teatavad õigused, siis säilivad need muutumatuna lapsehoolduspuhkuse lõpuni. Lapsehoolduspuhkust käsitlevad üksikasjalikud sätted (nt tasu, etteteatamise tähtaeg jne) on olenevalt töökohariigist erinevad.

Töölt puudumine pakilistel perekondlikel põhjustel

Sul on õigus puududa töölt pakilistel perekondlikel põhjustel pereliikme haiguse või õnnetusjuhtumi korral, mille puhul on sinu vahetu kohalolek hädavajalik. Sinu töökohariigi õigusaktides määratletakse tingimused, mille sa pead täitma, et antud õigust kasutada, ning samuti määratletakse aeg aasta kohta ja asjaolud, mille alusel sul on lubatud võtta puhkust pakilistel perekondlikel põhjustel.

5. ÕPPIMINE TEISES EUROOPA LIIDU RIIGIS

Liikmesriigi kodanikuna on sul võimalik õppida ja läbida koolitust kõikjal Euroopa Liidus.

Viimase kahekümne aasta jooksul on Euroopa Liit lihtsustanud nende üliõpilaste ja professionaalide liikuvust, kes soovivad õppida või läbida üld- või erialast koolitust teises liikmesriigis. Samuti soodustatakse nende teadlaste koolitust ja liikuvust, kelle jaoks vahetus on eriti oluline. Lisaks sellele on Euroopa Liit töötanud välja kogu ühendust hõlmavad abiprogrammid, mis on osutunud järjest edukamaks (LEONARDO DA VINCI, SOCRATES, YOUTH jne) ja mis on juba mitu aastat olnud avatud osalistele kõikidest kandidaatriikidest, sealhulgas ka Eestist.

Kuna kvalifikatsiooni ja õppeperioodide mittetunnustamine võib liikuvust tõkestada, tegeleb EL sellega, et edendada kvalifikatsiooni akadeemilist tunnustamist ja saavutada selle kutsealane tunnustamine.

5.1 ÕIGUS ÕPPIDA, LÄBIDA KOOLITUST JA TEHA UURIMISTÖÖD

Sul on võimalik esitada taotlus õppimiseks, koolituseks või uurimistöö tegemiseks kõikjal Euroopa Liidus olenemata sellest, kas sa lähed teise EL riiki konkreetselt selle eesmärgil või elad juba seal. Kui sa oled töötu, siis on sul samuti võimalik läbida koolitust ja saada töökogemust kõikjal liidus.

5.1.1 VÕRDNE KOHTLEMINE

Praktilisel tasandil tähendab võrdne kohtlemine seda, et selle liikmesriigi ülikool või kolledž, kus sa tahad õppida (“vastuvõttev õppeasutus”), peab sind vastu võtma oma kodanikega samadel tingimustel ega tohi näiteks nõuda suuremat õppemaksu. Kui selle riigi kodanikele, kus sa soovid õppida (“vastuvõttev riik”), makstakse õppemaksu tasumiseks stipendiumi, siis on ka sinul õigus seda saada. Võrdne kohtlemine, millele ka sinul on õigus, katab õppemaksu, kuid pea meeles, et see põhimõte ei kehti tudengite toimetulekutoetuste puhul, mis on ette nähtud selleks, et aidata üliõpilastel tasuda oma igapäevaste elamiskulude eest. Liikmesriigid võivad loomulikult pakkuda välisüliõpilastele omal algatusel toetusi või muid abivorme.

Samuti võid sa teises riigis õppimise ajal taotleda stipendiume või rahalist toetust oma päritoluriigist. Sellekohase otsuse teevad siiski päritoluriigi ametiasutused ja sa peaksid mis tahes teabe saamiseks nende poole pöörduma.

Kui sa oled võõrtöötaja või võõrtöötaja pereliige, on sul ühenduse õigusaktide alusel ulatuslikumad õigused kui teistel üliõpilastel. Näiteks on sul õigus saada tudengite toimetulekutoetust samadel tingimustel kui selle liikmesriigi kodanikel, kus sa õpid. Seepärast peaksid sa tegema kindlaks, milliseid toetusi ja abi on võimalik saada liikmesriigis, kuhu sa kavatsed õppima minna.

Iga liikmesriik sätestab õppeasutusse sisseastumise tingimused ise ja seepärast võivad need riigiti olla väga erinevad. Keeleoskus võib samuti olla vahel hariduse saamise tingimuseks. Mõnes liikmesriigis võidakse sul paluda läbida keeletest. Need küsimused on tihedalt seotud riikliku hariduspoliitikaga. Liikmesriigid säilitavad selles suhtes oma vabaduse, kuid teises liikmesriigis koolituse või hariduse andmisest ei tohi keelduda kodakondsuse põhjal. Sul tuleks enne päritoluriigist lahkumist välja selgitada selle liikmesriigi haridussüsteem, kus sa soovid õppida.

5.1.2 TEISES LIIKMESRIIGIS ELAMISE ÕIGUS

Kui sa oled üliõpilane

Selleks, et õppida muus liikmesriigis kui sinu päritoluliikmesriik vähem kui kolm kuud (nt kui sa soovid osaleda keelekursusel), on sul vaja üksnes kehtivat isikutunnistust või passi. Mõnes liikmesriigis võidakse sinult nõuda kohalikku ametiasutuses registreerumist.

Kui sa soovid õppida muus liikmesriigis kui sinu päritoluliikmesriik rohkem kui kolm kuud, on sul õigus viibida selles liikmesriigis juhul, kui sa täidad järgmised tingimused: sa pead end registreerima akrediteeritud õppeasutuses, omama piisava kattega tervisekindlustust ja piisavaid vahendeid, et mitte koormata vastuvõtva liikmesriigi sotsiaalkindlustussüsteemi. Kui sa täidad nimetatud tingimused, kinnitavad vastuvõtva liikmesriigi asutused sinu õigust elada antud liikmesriigis, väljastades sulle EL elamisloa. Kui sinu läbitav kursus kestab vähem kui aasta, kehtib väljastatud luba kogu kursuse jooksul. Kui kursus kestab rohkem kui aasta, kehtib elamisluba ühe aasta, kuid seda saab igal aastal uuendada.

Sinu pereliikmetel (s.t abikaasal ja ülalpeetavatel lastel) on olenemata nende kodakondsusest samuti õigus elada liikmesriigis, kus sa soovid õppida. Kui nad viibivad seal üle kolme kuu, siis tuleb neil taotleda elamisluba ja tõendada, et nad täidavad samad tingimused kui sina (piisav tervisekindlustus ja piisavad rahalised vahendid). Kui nad ei ole EL kodanikud, siis võib neil vaja minna sissesõiduvisat. Selle liikmesriigi ametiasutused, kuhu nad soovivad siseneda, peavad nimetatud viisa tasuta ja minimaalsete formaalsustega välja andma. Sinu pereliikmetel on olenemata nende kodakondsusest õigus teha ka mis tahes tööd kas töötaja või füüsilisest isikust ettevõtjana kõikjal vastuvõtvast liikmesriigis.

Kui sa oled töötaja, füüsilisest isikust ettevõtja või töötu

Vähem kui kolmekuulise riigis viibimise korral vajad sa üksnes kehtivat isikutunnistust või passi. Kui sa viibid riigis tasustatud töökogemuse või ajutise töö saamiseks kolm kuud kuni ühe aasta, antakse sulle asjaomaseks perioodiks välja elamisluba. Teistel juhtudel, kui sa viibid riigis üle kolme kuu, pead sa taotlema elamisluba. Liikmesriigi kodanikuna on sul õigus saada nimetatud elamisluba.

5.1.3 DIPLOMITE JA ÕPPEPERIOODIDE TUNNUSTAMINE

Välismaale õppima minnes tekib alati teatav ebakindlus küsimuse suhtes, kas ühes riigis omandatud kvalifikatsiooni tunnustatakse ka teises riigis. Kas sa pead kordama koolitust osaliselt või tervikuna? Antud probleem takistas üliõpilaste liikuvust minevikus, kuid tänaseks on paljud tõkked kõrvaldatud.

Akadeemiline tunnustamine

“Akadeemiline tunnustamine” tähendab, et ühes liikmesriigis välja antud diplom tunnustatakse tervikuna või osaliselt samaväärseks teises liikmesriigis väljaantuga, nii et sul on võimalik jätkata oma koolitust osaliselt või tervikuna erinevas riigis, ilma et sa oleksid ebasoodsamas olukorras (sama kehtib ka õppeperioodi puhul).

Akadeemiline tunnustamine on liikuvuse oluline osa, kuigi seda on vahel raske saavutada, arvestades olemasolevate kursuste ja diplomite suurt hulka.

1999. aasta Bologna deklaratsiooniga Euroopa ühtse kõrgharidusruumi kohta kavandatakse kergesti mõistetavate ja võrreldavate kraadide süsteemi vastuvõtmist, mis põhineb peamiselt kahel tsükliil. Esimene neist kestusega minimaalselt kolm aastat peaks andma bakalaureusekraadiga võrreldava kraadi ning teine annaks magistriskraadi. Deklaratsiooniga soovitatakse luua ka ühtne ainepunktide süsteem, et soodustada Euroopa üliõpilaste liikuvust ja konkurentsivõimet. Eesti ülikoolid käivitasid 2002. aasta septembris “3+2 mudeli”, mis peaks tulevikus lihtsustama üliõpilaste vahetust Eesti ja EL ülikoolide vahel.

Kui sa oled programmi ERASMUS alla kuuluv üliõpilane (vt punkt 5.2), peab sinu ülikool tunnustama, et välismaal õppimise periood on õppeprogrammi lahutamatu osa ja et see asendab võrreldavat perioodi sinu koduülikoolis isegi juhul, kui programmi sisu on erinev. See hõlmab ka eksameid ja teisi hindamisvorme. Programmi ERASMUS raames kasutavad paljud ülikoolid ka Euroopa Ühenduse ainepunktide ülekanndmise süsteemi (ECTS – *European Community course credit transfer system*). Selle eesmärgiks on aidata ja lihtsustada akadeemilise tunnustamise protsessi partnerõppeasutuste vahel tänu haridusprogrammide läbipaistvusele ja akadeemilise õiendi kasutamisele. Lisateabe saamiseks pöördu riiklike akadeemilise tunnustamise infokeskuste poole (NARIC – *National Academic Recognition Information Centre*). Kõigis liikmeriikides ja kandidaatriikides asuvad keskused moodustavad võrgustiku, mille abil tehakse koostööd ja vahetatakse teavet välismaal õppivate üliõpilaste heaks. Keskuste eesmärk on anda teavet ja nõu küsimustes, mis käsitlevad erinevates EL riikides saadud diplomite ja läbitud õppeperioodide tunnustamist.

Kutsealane tunnustamine

“Kutsealane tunnustamine” tähendab seda, et ühes liikmesriigis saadud diplomit tunnustatakse ning sa saad tegelda oma kutsealaga ka teises liikmesriigis, kui see kuulub reguleeritud kutsealade hulka. Euroopa Liit on võtnud vastu mitmeid meetmeid, et sinu diplomit tunnustataks kutsealasel eesmärgil igas EL liikmesriigis. Üksikasjade kohta vt punkti 4.1.3.

5.1.4 SOTSIAALKINDLUSTUS

EL eeskirjad annavad teises liikmesriigis viibivatele üliõpilastele teatava sotsiaalkaitse ja seda eelkõige tervishoiu osas. See kehtib üksnes üliõpilaste suhtes, kes on:

- liikmesriigi kodanikud ning kindlustatud töötajate ja füüsilisest isikust ettevõtjate sotsiaalkindlustusskeemi alusel;
- sotsiaalkindlustusskeemi alusel kindlustatud isiku pereliikmed.

Sul on soovitatav kontrollida oma ravikindlustusasutusest, kas sinu puhul on nimetatud tingimused täidetud.

Kui sa elad liikmesriigis, kus sa õpid, siis on sul õigus saada kõiki selle liikmesriigi õigusaktides sätestatud mitterahalisi ravikindlustushüvitisi. Kõigepealt tuleb siiski täita teatavad formaalsused. Selleks on sul vaja vormi E109, mille sa saad kohalikest sotsiaalkindlustusametist. See vorm tuleb viia selle riigi ravikindlustusasutusse, kus sa õpid.

Kui sa viibid liikmesriigis, kus sa õpid, üksnes ajutiselt, siis on sul õigus saada kõiki kiirkorras vajalikke mitterahalisi ravikindlustushüvitisi. Selleks vajad sa vormi E111 (mis võib kehtida üksnes piiratud aja jooksul), mille sa saad asutusest, kus sina või sinu vanemad on kindlustatud. Nimetatud vormi pead sa muretsema enne elukohariigist lahkumist ja esitama selle ravikindlustusasutusele riigis, kus sa õpid.

Muude tervishoiuga seotud hüvitiste puhul (s.t need, mis ei ole kiirkorras vajalikud) pead sa paluma eelluba (vorm E112) või pöörduma tagasi elukohaliikmesriiki. Kui ravikindlustusasutus ei kata enam sinu tervishoiukulusid välismaal viibimise ajal, võidakse sinult nõuda eratervisekindlustuse vormistamist, et õpinguriigis elamisega seotud tingimused oleksid täidetud.

5.1.5 TEADLASED

Teadustööga seotud liikuvus ja koolitusele juurdepääs on kõigi teadlaste õigus Euroopa Liidus. Diskrimineerimine kodakondsuse alusel on keelatud nii päritoluriigis kui ka riigis, kus sa teed teadustööd, kui sa oled EL kodanik, olenemata sellest, kas sa saad riigilt rahalist toetust (stipendiumid, toetused jne) või ühenduse toetust.

Sa peaksid teadma, et sõltuvalt siseriiklikest õigusaktidest ja teadlaste staatusest (doktorandid, doktorikraadi saanud või erialase kogemusega teadlased) võib sinu teadustööleping olla üks järgmistest:

- stipendiumiga seotud lepingud (üliõpilaste suhtes kehtivate eeskirjadega reguleeritud);
- tähtajalised töölepingud (töötajate suhtes kehtivate eeskirjadega reguleeritud);
- teeninduslepingud (füüsilisest isikust ettevõtjate suhtes kehtivate eeskirjadega reguleeritud).

Igal juhul käsitatakse teadlastele antavat rahalist toetust tuluna ning selle suhtes kohaldatakse vastuvõtva ja elukohariigi maksustamis- ja sotsiaalkindlustuseeskirju. Kohaldatavad maksustamiseeskirjad on sätestatud liikmesriikide vahel topeltmaksustamise suhtes sõlmitud kahepoolsetes konventsioonides.

2.2 ÜHENDUSE PROGRAMMIDEST SAADAV TOETUS

5.2.1 LEONARDO DA VINCI

Antud programm hõlmab kõiki kutseõppe vorme: esma- ja täienduskursusi ning jätkuõpet. Toetust antakse pilootprojektidele ning praktiseerimis- ja vahetusprogrammidele, mis on seotud vähemalt kolme liikmesriigi koolitusasutuse, ülikooli või äriühingu koostöoga. Erandjuhtudel võivad siiski projekti esitada kaks koostööpartnerit eri liikmesriikidest.

“Praktiseerimine” tähendab ühenduse toetuse saaja liikumist teise liikmesriiki. Toetus peab katma elamiskulud, reisikulud ja keelekoolituse. “Vahetus” programmi LEONARDO DA VINCI raames tähendab kogemuste ja oskusteabe vahetamist äriühingute, ülikoolide, koolitusorganisatsioonide, instruktorite ja lektorite vahel. Vahetus kestab tavaliselt kaks kuni kaksteist nädalat, kuid võib olla ka pikem.

Sõltuvalt praktiseerimise või vahetuse kategooriast vaatavad esildised läbi kas riiklikud koordineerivad asutused või Euroopa Komisjon.

Praktiseerimine ja vahetus peavad pakkuma osalejatele võimalust täiendada või parandada oma kutseõpet, õppida uut tehnoloogiat või uusi tegevus- ja korraldusmeetodeid. Programmi LEONARDO DA VINCI poolt toetatavas praktiseerimises või vahetuses osalemiseks pead sa esitama taotluse programmiga toetatavas projektis osalevale koolitusorganisatsioonile, ülikoolile või äriühingule.

Praktiseerimiseks võivad kandideerida:

- Põhikoolitust läbivad noored. Kui sa oled alla 28aastane, võid sa veeta oma praktiseerimisaja koolis, väljaõppekeskuses või äriühingus. See võib kesta 3 kuni 12 nädalat või pikemalt (3 kuni 9 kuud).
- Noored töötajad või töötud. Kui sa oled noor töötaja või töötu, võid sa taotleda 3- kuni 12kuulist praktiseerimisega äriühingus, väljaõppekeskuses või koolituskeskuses. Praktiseerimine on sinu esma- ja täiendkoolituse lahutamatu osa. See võimaldab sul omandada kutsealast lisakvalifikatsiooni või töökogemust.
- Noored üliõpilased ja äsja ülikooli lõpetanud. Kui sa oled noor üliõpilane või äsja ülikooli lõpetanud, võid sa veeta oma praktiseerimisaja äriühingus kutsequalifikatsioonialase riikidevahelise projekti raames. See projekt on omakorda üks osa äriühingute ja ülikoolide vahelisest koostööst ning riikidevahelise, piirkondliku või valdkondliku koolituse võrgustikust.

Vahetuseks võivad kandideerida:

- Instruktorid/lektorid ning äriühingute ja kutseõppeasutuste või ülikoolide vaheliste koolitusprogrammide koostajad ja juhtijad. Kui sa sobid ühte neist kategooriatest, võid osaleda vahetuses, mille eesmärgid on järgmised:
 - ajakohastada põhikutseõpet seoses tehnoloogiaarendusega või organisatsiooniliste muutustega;
 - levitada parimaid kogemusi ja oskusteavet;
 - parandada ülikoolide, koolitusasutuste ja äriühingute vahelist koostööd.
- Äriühingutes, ülikoolides või koolitusasutustes töötavad isikud. Sel juhul võid sa osaleda vahetuses, mille eesmärgiks on:
 - võimaldada uut tehnoloogiat tundvatel instruktoritel/lektoritel töötada väikeses ja keskmise suurusega ettevõttes;
 - võimaldada personali-/koolitustöötajatel, tehnoloogia arendamise ja rakendamise spetsialistidel või väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete juhtidel läbida täiendkoolitus ülikoolis või koolitusasutuses.
- Koolituspersonali liikmed. Kui sa vastutad äriühingu, kaubanduskoja, ametiühingu või kutseühingu koolituse eest, võid sa osaleda organisatsioonidevahelises vahetuses. Selliste vahetuste eesmärgiks on soodustada oskusteabe ja kogemuste vahetamist väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete vahel ning nimetatud ettevõtete ja suuremate äriühingute vahel.
- Keelekoolitusspetsialistid äriühingutes ja keeltekoolides. Sel juhul võid sa osaleda vahetusprogrammides, mis koosnevad ettevalmistavatest õppereisidest ja on kavandatud selleks, et soodustada võõrkeelte koolitusega seotud oskusteabe vahetamist. Nimetatud vahetused on eelkõige suunatud:
 - väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete esindajatele; kutseühingutele; tööstussektorile; ametiasutustele; ametiühingutele ja tööandjate organisatsioonidele; koolitusasutustele/ülikoolidele;
 - keeleõpetajatele.

5.2.2 SOCRATES

Ühenduse programmi SOCRATES eesmärk on laiendada Euroopa aspekti hariduses. Programmi ERASMUS raames toimuvatest vahetustest võivad osa võtta üliõpilased. Kooliõpilased võivad osaleda ka koolidevahelises koostöös (COMENIUS ja LINGUA) ja keelealastes vahetustes (LINGUA). Kui sa oled õpetaja, siis on ka sinul võimalus kasutada paljusid vahetusvõimalusi. Järgnevalt on esitatud veidi põhiinformatsiooni programmi SOCRATES raames toimuvate algatuste kohta.

Kui sa oled üliõpilane

Enne programmi ERASMUS raames toimuvat vahetust peavad sinu koduõppeasutus ja selle liikmesriigi õppeasutus, kuhu sa soovid minna, jõudma programmi SOCRATES/ERASMUS alusel toimuva vahetuse suhtes kokkuleppele. Seepärast peaksid sa oma koduõppeasutusest teada saama, kas selline kokkulepe on olemas. Sul on õigus akadeemilisele tunnustamisele (vt eespool) ning sa ei pea maksma vastuvõtvale õppeasutusele

õppemaksu: sinult ei tohi nõuda tasu kursustel osalemise, eksamite tegemise või laborite ja raamatukogude kasutamise eest. Sinu koduõppeasutus võib vahetuse ajal siiski nõuda sinult jätkuvalt õppemaksu tasumist.

EL annab programmi ERASMUS raames ka stipendiume. Nimetatud stipendiumid katavad osaliselt ühest riigist teise asumise kulud (reisimine, vajalik keeleõpe, kõrgem elukallidus riigis, kuhu sa asud).

Sul on õigus saada jätkuvalt täies ulatuses sulle päritoluliikmesriigis makstavaid stipendiume või laene. Vahetuseks valmistudes on sul õigus saada kodu- ja vastuvõtvalt õppeasutuselt asjakohast keeleõpet (mis võib kujutada endast erikursust ja sisaldada ka keeleõpikute soetamist) ning nõustamist ja juhendamist (sealhulgas näiteks abi selliste praktiliste küsimuste lahendamisel nagu eluaseme leidmine). Puuetega üliõpilaste puhul kehtivad ka täiendavad erisätted.

Kui sa oled kooliõpilane

Kooliõpilasena võid sa osaleda projekti COMENIUS alusel sisseseatud koolidevahelises koostöös. Selle projektiga moodustatakse vähemalt kolmest liikmesriigist rühm, mis hakkab tegelema ühiselt kavandatud Euroopa haridusprojektidega (EEP – *European Educational Projects*). Programmi eesmärgiks on luua eri riikide õpilaste vahelisi kontakte ja edendada koolidevahelist koostööd.

Kui sa oled üle 14aastane, on sul võimalik osaleda programmi LINGUA raames keelealases vahetuses ning sinu kooli ja teise EL riigi kooli vahelise haridusalase ühisprojekti alusel toimivas vahetuses. See hõlmab tööd võõrkeeles sulle erilist huvi pakkavas valdkonnas ja keelealast vahetust.

Kui sa oled tulevane keeleõpetaja

Tulevastel keeleõpetajatel on võimalik saada stipendium, et töötada kolm kuni kaheksa kuud teise riigi koolis või koolituskeskuses LINGUA assistendina.

Kui sa oled õpetaja

Kui sa töötad kõrgkoolis õpetajana, võid sa lühiajaliselt (üks kuni kaheksa nädalat) viibida programmis ERASMUS osaleva teise riigi õppeasutuses. Samuti on sul õigus saada stipendiumi. Lisaks sellele on olemas väike hulk stipendiume, mille abil oleks võimalik viibida välismaal mitu kuud, et arendada sinu õppeaine Euroopa aspekti.

Kooliõpetajana annavad vahetused (mida toetavad rahaliselt COMENIUS ja LINGUA) sulle võimaluse osaleda projektiga seotud haridustegevuses ühes välismaises partnerkoolis. Samuti antakse stipendiume õpetajate täiendkoolituseks. Õpetajad saavad rahalist toetust ka haridusalase ühisprojekti raames.

Teatavad õpetajate kategooriad saavad LINGUA-toetust intensiivkursusteks või muuks sarnaseks täiendkoolituseks teises osalevas riigis. Nimetatud kategooriad on järgmised: võõrkeelt või võõrkeeles õpetavad õpetajad; kvalifitseeritud õpetajad, kelle töö on katkenud ja kes soovivad tööle tagasi asuda; õpetajad, kes saavad keeleõpetaja ümberõpet; inspektorid; haridusnõustajad võõrkeele alal ja keeleõpetajate koolitajad. Antud programmi peamine eesmärk on parandada õpetajate oskust õpetada võõrkeelt või võõrkeeles.

5.2.3 YOUTH

Selle programmi eesmärk on edendada eri riikide noorteorganisatsioonide koostööd, võimaldades noortel luua väljaspool kooli ja tööd ühisprojekte näiteks kultuuri-, sotsiaal- või muus valdkonnas. Programmiga YOUTH soodustatakse vahetusi, noorte algatusi, vabatahtlikku tööd ja noorte probleeme, eelkõige sotsiaalselt tõrjutuid käsitlevat uurimistööd.

Kes võib programmis osaleda?

Programm YOUTH on suunatud noorteühendustele või -rühmadele vanuses 15 kuni 25 aastat, samuti noorsootöötajatele ning noortega tegelevatele riikliku või mitte-riikliku tasandi töötajatele.

5.2.4 TEADLASTE KOOLITUS JA LIIKUVUS (TMR)

Teadlaste koolituse ja liikuvuse (TMR – *Training and Mobility of Researchers*) ühenduse programm seob koolitust ja liikuvust. Sa pead selles programmis osalemiseks asuma ühest liikmesriigist teise.

Käesoleva programmi raames antakse Marie Curie nimelisi stipendiume, mille puhul uurimisasutus võtab kuueks kuuks kuni kaheks aastaks (doktorite puhul kolmeks aastaks) vastu teadlase teisest EL riigist, et teostada kokkulepitud uurimisprojekt. Kõigi täppis-, loodus- ja majandus- ning tehnikateadustega seotud õppeainete ning teatavate humanitaar- ja sotsiaalteadustega seotud ainete puhul on võimalik saada stipendiume. TMR programm hõlmab ka tegevusi, mis on kavandatud noorte teadlaste integreerimiseks ühenduse uurimisvõrgustikesse või selleks, et neil oleks võimalik pääseda suurtesse uurimisrajatistesse.

Lisaks TMR eriprogrammile pakuvad paljud ühenduse teadusuuringute ja tehnoloogia arenduse (RTD – *research and technological development*) programmid koolitusvõimalusi uurimistöö abil (Marie Curie nimelised stipendiumid). Peale selle võivad partnerlaborid pakkuda teadlastele koolitus- ja liikuvusvõimalusi, võttes neid ajutiselt projekti ajaks tööle või pakkudes teadlastele vahetuse võimalust.

6. KUIDAS SAAVUTADA OMA ÕIGUSTE TUNNUSTAMINE JA RAKENDAMINE?

Sinu kui EL kodaniku õiguste rakendamise täpsed viisid on igas riigis erinevad, sõltuvalt iga EL liikmesriigi menetluskorrist ja asutustest. Üldjuhised on esitatud järgnevalt.

6.1 LEPINGULIST LAADI VAIDLUSED

Kui sinu arvates on eraettevõtte eeskirju rikkunud (väär märgistus, hinnatähistuse puudumine, ohtlik toode jne), võid sa selle küsimusega pöörduda otse turuseire eest vastutavate riigiasutuste poole. Tavaliselt on selleks parim koht kohalik või siseriiklik tarbijakaitseorganisatsioon. Turuseire eest vastutavad asutused on volitatud võtma vastavalt konkreetsele menetlusele meetmeid olenevalt olukorra kiireloomulisusest ja raskusastmest.

Sul võib olla tunne, et sa oled eksitava reklaami või ebaõiglaste lepingutingimuste tõtu kahju saanud, või sa võid sattuda vaidlusse seoses kaupade ostmise, laenulepingu või kindlustuspoliisi võtmisega. Sageli on võimalik tekkinud probleemid lahendada vastastikusel kokkuleppel ja tasuta, esitades kaebuse toote valmistajale või turustajale või asjaomasele teenuste osutajale. Kui sinu kaebust ei rahuldata, võid sa kaaluda olukorra lahendamiseks järgmisi võimalusi.

Mitmed EL liikmesriigid on kehtestanud lihtsustatud korra tarbijavaidluste puhul, kui ei ole vaja konsulteerida advokaadiga. Lisaks sellele on tunnustatud tarbijaorganisatsioonidel ja teatavatel haldusorganitel vahel õigus tarbijate ühishuvide kaitseks esitada hagi. Selliste lahenduste ja kohtuväliste menetluste kasutamisega säästetakse kulusid ja välditakse kohtusse pöördumisega seotud viivitusi, mis võivad vahel olla märkimisväärsed.

Kui sa oled seotud vaidlusega, mille teine osapool on sinu asukohariigis asuv äriettevõtte, ja sa oled selles riigis sõlminud lepingu, on sul võimalik kasutada antud riigis sätestatud õiguskaitsevahendeid.

Kui sa oled siiski sunnitud algatama kohtumenetluse kauba või otse teises liikmesriigis osutatud teenuse ostjana, võib sul teatavatel tingimustel olla õigus esitada hagi kas sinu või teise osapoole asukohariigi kohtule. Seda tuleb ette juhul, kui lepingule eelnes reklaam või konkreetne pakkumine, mis tehti sulle asukohariigis, ja sa oled selles riigis teinud lepingu lõpetamiseks vajalikud toimingud. Sama võimalus on sul osamaksudena tasutava laenu või kaupade müügi rahastamiseks antava muud liiki krediidi lepingu puhul.

Kindlustuslepingute puhul on sul õigus valida elukohaliikmesriigi, kindlustaja asukohariigi või selle riigi kohtu vahel, kus asub kindlustusriiski kattev asutus. Teisalt tuleb kõik kindlustaja poolt sinu vastu esitatud nõuded esitada sinu elukohariigi kohtule. Vara või tsiviilvastutuse suhtes võetud kindlustuspoliisid on reguleeritud erieeskirjadega, mis on koostatud nii, et sul oleks lihtsam kasutada oma õigusi kindlustaja vastu.

Sa peaksid siiski teadma, et kinnisvara (korterid, villad jne) ostulepingutega seotud vaidluste lahendamine kuulub üksnes kinnisvara asukohariigi kohtute pädevusse. Sama kehtib ka rendiõiguse suhtes, välja arvatud kuni kuuekuulise kehtivusega rendilepingud, kui rentnik ja omanik on füüsilised isikud ning asuvad mõlemad samas liikmesriigis, mis ei ole kinnisvara asukohariik. Sel juhul võib pädevus olla ka selle liikmesriigi kohtutel, kus on kostja alaline asukoht.

Kui sa pead esitama hagi muule kui sinu alalise asukohaliikmesriigi kohtule, pea meeles, et sind ei tohi diskrimineerida kodakondsuse alusel. Näiteks ei tohi sinult kohtukulude katteks nõuda tagatist või võlakirja lihtsalt sel põhjusel, et sa ei ole antud riigi kodanik. Samuti on sul õigus saada õigusabi selle riigi kodanikega samadel tingimustel.

Ühes liikmesriigis tehtud kohtuotsust tunnustatakse ka teises EL riigis. Otsuse jõustamiseks (nt kahjutasu maksmine) teises liikmesriigis pead sa esitama taotluse selleks pädevale kohtule (üldjuhul kaotaja osapoole alalise asukohariigi kohus).

6.2 VAIDLUSED HALDUSASUTUSEGA

Kui sa leiad, et riiklik, piirkondlik või kohalik ametiasutus on tõlgendanud valesti sinu ühenduse õigusaktidele vastavaid õigusi või et sind või sinu pereliikmeid on diskrimineeritud, peaksid sa saama oma õigustele kinnitust, esitades asjaomasele asutusele kaebuse. Näiteks kui sul on raskusi selliste küsimustega nagu territooriumile sisenemine, ülemäärased halduskontrollid ja -formaalsused, mis ei ole seotud avaliku korra, julgeoleku või tervishoiuga, sinu ostudega seotud maksualased küsimused või õppeasutusse pääsemine, siis sa ei ole kaitseta. Kui pärast seda, kui sa oled andnud asjaomasele ametiasutusele teada oma seisukohad, ei anna nimetatud asutus ikka rahuldavat vastust, võid sa loomulikult esitada kaebuse oma riigi ametiasutustele (mõnel juhul näiteks selles liikmesriigis asuva oma riigi konsulaadi või saatkonna kaudu).

Kui sa oled teises liikmesriigis töötava EL kodanikuna vaidluses oma tööandjaga, on sul õigus kaitsta oma õigusi. Töövaidluste lahendamiseks on igal liikmesriigil konkreetsed haldus- ja kohtuasutused. Mõnel juhul saad sa abi ja õigusnõu ka liitunudelt või ametiühingutelt.

Sõltumata vaidluse liigist ja asjaomasest ametiasutusest, tuleks sul alustada probleemi lahendamist siseriiklikku korda järgides, kuna sul on mitmeid võimalusi ja sulle võidakse määrata hüvitis. Siseriiklikud kohtud peavad tagama, et järgitaks ühenduse õigusaktidel põhinevaid õigusi, ja vajaduse korral jätta arvestamata meetme, mis seda rikub.

Lisaks sellele on võimalik tõstatada sinu juhtum ühenduse tasandil. Sa võid esitada kaebuse Euroopa Komisjonile. Kui komisjon leiab, et sinu kaebus on põhjendatud, võib ta selgituse saamiseks pöörduda asjaomaste siseriiklike ametiasutuste poole ja nõuda ühenduse õiguse rikkumise lõpetamist. Kui komisjoni ei rahulda siseriiklikult ametiasutuselt saadud vastus, võib ta asjaomase riigi vastu algatada rikkumiste suhtes menetluse. Selle tagajärjel võidakse juhtum suunata Euroopa Ühenduste Kohtusse asukohaga Luxembourgis.

Samuti võid sa pöörduda petitsiooniga Euroopa Parlamendi poole või esitada juhtumi Euroopa Parlamendi liikmele, kellel on võimalik esitada küsimusi komisjonile ja nõukogule. Küsimusele antud vastus tuleb avalikustada.

Sa saad pöörduda ka Euroopa ombudsmani poole, kuid üksnes juhul, kui sinu kaebus on seotud ühe ühenduse institutsiooni (nt Euroopa Parlament, nõukogu või komisjon) või ühenduse detsentraliseeritud asutuse (nt Euroopa Ravimihindamisamet) haldusliku omavoliga. Üldjuhul tähendab "halduslik omavoli" halduslikke eeskirjade eiramisi või puudusi. Euroopa ombudsman ei saa lahendada siseriiklike või kohalike ametiasutustega seotud kaebusi.

7. EUROOPA LIITU MITTEKUULUVATE (NN KOLMANDATE) RIIKIDE KODANIKE ÕIGUSED

Eesti elanikest, kes ei ole Eesti või muu EL liikmesriigi (sealhulgas mõne nn uue liikmesriigi) kodanikud, ei saanud Eesti ühinemisel Euroopa Liiduga EL kodanikke. Asjaomaste isikute kaks põhikategooriat on nn halli passi omanikud (määratlemata kodakondsusega isikud) ja Venemaa kodanikud, kes elavad seaduslikult Eestis. Nendele isikutele võiksid erilist huvi pakkuda mitmed EL õiguse aspektid.

Esiteks ei ohusta Eesti Euroopa Liidu liikmelisus mittekodanike Eestis elamise õigust. Vene ja teiste vähemusrahvuste elamis- ja töөлubade väljastamise tingimused ja korra määrab kindlaks Eesti Vabariik. Üksnes asjaolu, et Eestist on saanud EL liige, ei tohiks juba Eestis elavate isikute õiguslikku olukorda märkimisväärselt muuta.

Teiseks, kuna EL õigusest lähtuvalt on tehtud ja tehakse edaspidi parandusi Eesti siseriiklikus õiguses, näiteks sellistes valdkondades nagu tarbija- ja keskkonnakaitse, töötervishoid ja tööohutus, äriühingu-, pangandus- ja kindlustusõigus jne, kehtivad uued eeskirjad kõikide Eestis seaduslikult elavate ja/või töötavate või siia reisivate isikute suhtes. Ei Eesti ega EL õigus ei nõustu sellekohase diskrimineerimisega ning on kohaldatav ja täitmisele pööratav kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute suhtes samavõrd kui Eesti kodanike suhtes.

Mõned käesolevas teatmikus kirjeldatud lisahüved on siiski ette nähtud üksnes EL liikmesriikide kodanikele. Täpsemalt annab EL õigus igale liikmesriigi kodanikule õiguse reisida, õppida, töötada või tegeleda ettevõtlusega kõikides teistes liikmesriikides, sealhulgas ka õiguse elada nendes liikmesriikides koos oma perekonnaga.

Eesti ja teiste uute liikmesriikide elanikud, kellel ei ole EL kodakondsust, ei saa enda nimel taotleda vaba liikumise õigust vaid peavad mõnes teises liikmesriigis elamiseks taotlema sealset elamisluba. Seega kui eestlastel on õigus elada ja töötada näiteks Rootsis, Soomes või Saksamaal, siis otsustavad nimetatud riigid, kas nad lubavad seaduslikult Eestis elavad vene rahvusest või muud mittekodanikud töötaja, üliõpilase või füüsilisest isikust ettevõtjana oma territooriumile. See muutub aga juhul, kui asjaomased isikud saavad liikmesriigi kodakondsuse naturaliseerimisel Eestis või mõnes teises liikmesriigis või tulevikus nende kodakondsusriigi ühinemisel Euroopa Liiduga.

Mittekodanike liikumise õigus paraneb siiski, kui Eesti rakendab Schengeni konventsiooni täiel määral pärast vastava otsuse vastuvõtmist EL nõukogu poolt. Sel juhul on kehtivat Eesti elamisluba ja reisidokumenti omavatel mittekodanikel õigus viibida teises EL liikmesriigis ilma viisata kuni kolm kuud mis tahes kuue kuu jooksul. Pikema viibimise korral on viisa või elamisluba (sõltuvalt liikmesriigist ja selles riigis viibimise

ajalisest kestvusest) siiski vajalik. Eesti on tõenäoliselt valmis Schengeni konventsiooni täies mahus rakendama kaks aastat pärast EL ühinemist, s.t aastal 2006.

Segaperekondade suhtes (kus EL kodanik on abielus kolmanda riigi kodanikuga) kehtivad erieeskirjad. Näiteks siis, kui eestlasest naine on abielus vene rahvusest mehega, on tal täielik õigus kasutada vaba liikumise õigust ja asuda tööle teise EL liikmesriiki ning võtta kaasa oma abikaasa ja alaealised lapsed, samuti nii enda kui ka abikaasa vanemad ja täisealised lapsed, kui need vajavad hooldust ja ei ole võimelised iseseisvalt toime tulema, olenemata nende kodakondsusest. Kogu pere saab kasutada EL õigusest tulenevaid hüvesid senikaua, kui Eesti kodakondsusega pereliige töötab seaduslikult vastuvõtvas riigis. Teatud hulga aastate pärast muutub antud riigi territooriumil elamise õigus töösuhtest sõltumatuks ja jätkub ka pensioni või töötuse korral. Perekonna õiguste osana on ka Venemaa kodakondsusega abikaasal lubatud tööd otsida ja alustada ettevõtlust. Venemaa kodakondsusega isikud kaotavad oma õigused üksnes juhul, kui perekondlikud sidemed katkevad abielulahutuse tõttu või kui täiskasvanud lapsed ei sõltu enam oma vanematest. Samad eeskirjad kehtivad ka kõikide kolmandate riikide kodanike suhtes, näiteks briti ja ameeriklase abielu puhul.

Samuti on liikmesriikide kodanikele ette nähtud hulk teisi õigusi ja pereliikmed, kellel ei ole liikmesriigi kodakondsust, saavad nendest kasu üksnes kaudselt: osalemine Euroopa Parlamendi valimistel ja kohalikel valimistel elukohas kõikjal Euroopa Liidus; diplomaatiline ja konsulaarkaitse kõikide EL liikmesriikide poolt kõikjal maailmas; õigus pöörduda petitsiooniga Euroopa Parlamendi ja Euroopa Liidu ombudsmani poole jne.

Nõukogu on 25. novembril 2003.a vastu võtnud direktiivi nende kolmandate riikide kodanike staatuse kohta, kes on kauaaegsed elanikud. Direktiiv sätestab pikaajaliste elanike staatuse eeltingimused ja sellest staatusest tulenevad õigused. Kõik liikmesriigid peavad direktiivi sätete rakendamise tagama 26. jaanuariks 2006.a ning seejärel lihtsustub veelgi kolmandate riikide kodanike elamaasumine teistesse liikmesriikidesse.

Lõpuks tuleks märkida, et Euroopa Komisjon on mõne aasta eest esitanud direktiivi eelnõu, millel on (juhu, kui see vastu võetakse) samuti märkimisväärne mõju Eestis alaliselt elavatele mittekodanikele. Selleks eelnõuks on direktiiv palgatöö ja füüsilisest isikust ettevõtja majandustegevuse eesmärgil toimuva kolmandate riikide kodanike sissesõidu ja elamisega seotud tingimuste kohta. Pea siiski meeles, et nimetatud tekst on veel vastu võtmata ning praegu ei ole veel võimalik öelda, kas ja millal see jõustub. Nimetatud direktiivi jõustumisel saavad Eestis seaduslikult elavad kolmandate riikide kodanikud õiguse alustada töö või õppimise eesmärgil tegevust teises EL liikmesriigis Eesti kodanikega samadel tingimustel.

Kokkuvõtteks võib öelda, et Eesti ühinemine Euroopa Liiduga on juba loonud ja loob veelgi Eesti kodanikele märkimisväärse hulga hüvesid ning samas ka mitmeid eelseid Eesti elanikele, kellel ei ole Eesti kodakondsust.

Euroopa Liidu alane teave Eestis:

Euroopa Komisjoni Delegatsiooni Eestis Euroopa Liidu Infokeskus

Infokeskuse eesmärk on vahendada Euroopa Liidu alast teavet laiale avalikkusele.

Keskuses on:

- lai valik Euroopa Liidu alaseid trükiseid tasuta kaasavõtmiseks,
- Euroopa Liidu teemalised monograafiad ja perioodika kohapeal kasutamiseks,
- infoteenus.

Roosikrantsi 17

10119 Tallinn

telefon 631 4710

faks 631 4711

e-post info@euroopaliit.ee

<http://www.euroopaliit.ee>

Euroinfo telefon (0) 800 3330

Tasuta Euroinfo telefonil:

- vastatakse Euroopa Liiduga seotud küsimustele,
- edastatakse trükiseid,
- suunatakse eriküsimused edasi vastavatele spetsialistidele.

<http://www.eurotelefon.ee>

Rahvusraamatukogu Euroopa Liidu infokeskus

Infokeskuse eesmärk on vahendada Euroopa Liidu alast teavet kõigile soovijatele, sealhulgas Riigikogule ja teistele põhiseaduslikele institutsioonidele.

Keskuses on:

- kogu Euroopa Liidu seadusandlus,
- Euroopa Liidu institutsioonide ametlikud väljaanded,
- Euroopa Liidu teemalised monograafiad ja perioodika,
- andmebaasid,
- infoteenus.

Tõnismägi 2

15189 Tallinn

telefon 630 7330

faks 631 1417

e-post elik@nlib.ee

<http://elik.nlib.ee>

Euroinfo keskuste kaudu saab informatsiooni ja konsultatsiooni Euroopa Liidu ja ettevõtlusega seotud valdkondades.

Eesti Kaubandus-Tööstuskoja Euroinfo Keskus

Toom-Kooli 17
10130 Tallinn
telefon 644 8079
faks 646 0245
e-post ainfo@koda.ee
<http://www.koda.ee>

Narva Ärinõuandla Euroinfo Keskus

Peetri plats 1
20308 Narva
telefon (35) 99 259
faks (35) 99 255
e-post eik.narva@mail.ee
<http://www.nbas.ee>

Eurodokumentatsioonikeskuste eesmärk on toetada ülikoolis toimuvat õppetööd ja uuringuid, samuti kindlustada kõigile huvilistele juurdepääs Euroopa Liidu materjalidele.

Tartu Ülikooli Raamatukogu Eurodokumentatsiooni Keskus

Keskuses on:

- Euroopa Liidu seadusandlus,
- Euroopa Liidu institutsioonide ametlikud väljaanded,
- Euroopa Liidu alased monograafiad ja perioodika,
- andmebaasid,
- infoteenus.

W. Struve 1
50091 Tartu
telefon (7) 375 780
e-post info-os@utlib.ee
<http://www.euroinfo.ee>

International University Concordia Audentes Raamatukogu Eurodokumentatsiooni Keskus

Keskuses on:

- Euroopa Liidu seadusandlus,
- Euroopa Liidu institutsioonide ametlikud väljaanded,
- Euroopa Liidu alased monograafiad ja perioodika,
- andmebaasid.

Narva mnt 7
10117 Tallinn
telefon 699 6720
faks 699 6721
<http://www.university.ee>

MAAKONDLIKUD EUROINFOPUNKTID

Igas Eesti maakonnas on vähemalt üks Euroopa Liidu teabekorraldaja, kes:

- vastab päringutele,
- levitab trükiseid,
- korraldab infopäevi ja huviüritusi.

Harjumaa euroinfopunkt

Merle Laager
Roosikrantsi 12
15077 Tallinn
telefon 611 8782
faks 611 8771
e-post merle.laager@mv.harju.ee

Hiiumaa euroinfopunkt

Kaja Sõrmus
Leigri väljak 5
92412 Kärkla
telefon (46) 31 130
faks (46) 31 089
e-post kaja@mv.hiiumaa.ee

Ida-Virumaa euroinfopunkt

Valli Laas
Keskväljak 1
41594 Jõhvi
telefon (33) 21 261
faks (33) 21 240
e-post valli.laas@ivmv.ee

Jõgevamaa Euroinfokeskus Carrefour

Jako Jaagu
Suur 3
48306 Jõgeva
telefon (77) 66 319
faks (77) 66 334
e-post euoinfo@jogevamv.ee
<http://www.jogevamv.ee/euoinfo>

Järvamaa euroinfopunkt

Toomas Tippi
Rüütli 25
72713 Paide
telefon (38) 59 609
faks (38) 50 519
e-post toomas.tippi@jarvamv.ee

Läänemaa euroinfopunkt

Kaie Kork
Lahe 8
90503 Haapsalu
telefon (47) 25 615
faks (47) 25 601
e-post kaie.kork@lmv.ee

Lääne-Virumaa euroinfopunkt

Maarja Rossmann
Kreutzwaldi 5
44314 Rakvere
telefon (32) 58 014
faks (32) 58 003
e-post maarja.rossmann@l-virumv.ee

Põlvamaa euroinfopunkt

Kaire Mets
Kesk 20
63308 Põlva
telefon (79) 94 601
faks (79) 94 128
e-post kaire@polvamaa.ee

Pärnumaa euroinfopunkt

Kersti Liiva
Akadeemia 2
80088 Pärnu
telefon (44) 79 739
faks (44) 79 735
e-post kersti.liiva@mv.parnu.ee

Raplamaa euroinfopunkt

Jaani Kurm
Tallinna mnt 14
79513 Rapla
telefon (48) 56 301
faks (48) 55 672
e-post jaan@raplamv.ee

Saaremaa Eurohouse

Kaie Rõõm-Laanet
Lossipargi 1
93813 Kuressaare
telefon (45) 39 008
faks (45) 39 007
e-post eurohouse@saarlane.ee

Tartumaa Euroinfo Keskus

Tartu Ülikooli Raamatukogu
Struve 1
50091 Tartu
telefon (7) 375 701
e-post euroinfo@utlib.ee
<http://www.utlib.ee/carrefour>

Valgamaa euroinfopunkt

Marika Muru
Kesk 12
68203 Valga
telefon (76) 66 137
faks (76) 66 157
e-post marika.muru@valgamv.ee

Viljandimaa euroinfopunkt

Kristi Lõhmus
Vabaduse plats 2
71020 Viljandi
telefon (43) 30 423
faks (43) 30 408
e-post kristi@viljandimaa.ee

Võrumaa euroinfopunkt

Tiina Hallimäe
Jüri 12
65620 Võru
telefon (78) 68 323
faks (78) 68 302
e-post euroinfo@mv.werro.ee

Euroopa Liidu Infokeskus
Roosikrantsi 17 10119 Tallinn
tel 631 4710
faks 631 4711
e-post info@euroopaliit.ee
<http://www.euroopaliit.ee>

